uredil Janez Justin

državljanska in domovinska kultura ter etika

delovni zvezek za 7. razred

Uredil: **Janez Justin**

Avtorji: **Janez Justin, Vinko Potočnik, Maja Zupančič**

Državljanska in domovinska kultura ter etika

delovni zvezek

za predmet domovinska in državljanska kultura in etika v 7. razredu osnovne šole

DRŽAVLJANSKA IN DOMOVINSKA KULTURA TER ETIKA
delovni zvezek za predmet domovinska in državljanska kultura in etika v 7. razredu osnovne šole

Razvito po posodobljenem učnem načrtu, sprejetim februarja 2011.

Delovni zvezek uredil: dr. Janez Justin

Avtorji: dr. Janez Justin, dr. Vinko Potočnik, dr. Maja Zupančič
Jezikovni pregled: Darja Butina
Prevod v arabski jezik: Barbara Butinar

Založila: i2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o., Ljubljana
Zbirka: Učbeniška gradiva
Urednik zbirke: Iztok Hafner
Za založbo: Iztok Hafner
e-pošta: i2-lj@amadej.si; http://www.i2-lj.si

Oblikovanje: K.reG@ in Iztok Hafner
Prelom: Studio VisArt, Ljubljana
Ilustracije: 123 RF Stock Photos, Vlasta Frass, Iztok Hafner, iStockphoto, Tomaž Lavrič, Wikipedia (zastave članic EU)

Fotografije: 123 RF Stock Photos, Arhiv Republike Slovenije, W. Chichersky/ The bU.S. National Archives and Records Administration, Continental film d.o.o., Corbis, Aleš Černivec, Iztok Hafner, iStockphoto, Igor Modic/Delo, Mavric Pivk /Delo, NASA (satelitski posnetek Slovenije), RS MNZ (arhiv), Reuters, Danilo Utenkar, Bojan Velikonja, Ljubo Vukelič/Delo, Igor Zaplatil/Delo

Tisk: Grafika Soča d.o.o.
Prva izdaja. Drugi natis.
Natisnjeno v 3.500 izvodih.

Naloga 14. iz poglavja Posameznik, skupnost, država in naloga 5. iz poglavja Slovenija je utemeljena na človekovih pravicah sta prirejeni po gradivu A manual for starting Human Rights Education, ki je izdelano na podlagi publikacije Understand the Law (The Citizenship Foundation).

Vse pravice pridržane.

Brez pisnega soglasja založnika je prepovedano reproduciranje, javna priobčitev, predelava ali kakršna koli druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku vključno s fotokopiranjem ali shranitvijo s pomočjo informacijske tehnologije.

Tako ravnanje predstavlja kršitev avtorskih pravic.
© i2 d.o.o., Ljubljana, 2015

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

3(075.2)(076.1)
37.017.4(075.2)(076.1)
17(075.2)(076.1)

JUSTIN, Janez, 1951-
Državljanska in domovinska kultura ter etika. Delovni zvezek za predmet Domovinska in državljanska kultura in etika v 7. razredu osnovne šole / avtorji Janez Justin, Vinko Potočnik, Maja Zupančič ; uredil Janez Justin ; [ilustracije 123 RF Stock Photos ... [et al.] ; fotografije 123 RF Stock Photos ... et al.]. - 1. izd., 2. natis. - Ljubljana : i2, 2015. - (Zbirka Učbeniška gradiva)

ISBN 978-961-6348-84-3
1. Potočnik, Vinko 2. Zupančič, Maja, 1959-
279012864

Kazalo

1. Posameznik, skupnost, država 4

Identiteta 4
Skupnosti v naselju, občini, državi 12
Konflikti 14
Predsodki 18
Diskriminacija 20
Demokracija v oddelčni in šolski skupnosti 22
Demokracija v zasebnem življenju 26

2. Skupnost državljanov Republike Slovenije 28

Republika Slovenija kot skupnost državljanov 28
Prazniki v Republiki Sloveniji 33
Demokracija v Republiki Sloveniji 34
Pravna država 36
Socialna država 38
Naša država in mi, njeni državljani 41
Evropska unija 44

3. Slovenija je utemeljena na človekovih pravicah 50

Univerzalne pravice 50

4. Verovanja, verstva in država 64

Verovanja, verstva in država 64

Poenostavljen zapis človekovih pravic 73

Konvencija o otrokovih pravicah – povzetek 76

1. Posameznik, skupnost, država

Identiteta

1.

Predstavniki vseh držav so se dogovorili, katere osnovne pravice dobi vsak otrok na našem planetu, takoj ko se rodi. Nekatere od teh pravic so omenjene na spletni strani, ki jo vidiš tu na desni.

Premisli o naslednjem primeru:
Danes na ozemlju Slovenije policisti najdejo majhnega otroka, ki še ne zna govoriti. Ne danes ne kasneje ne najdejo njegovih staršev. Ne vedo, kako je otroku ime, pa tudi ne, ali je državljan Slovenije, neke druge države ali pa sploh nima državljanstva.

Vir: Varuh človekovih pravic, http://www.pravice-otrok.si/, dostopno 23.08.2011

Napiši, kaj bi se v tem primeru zgodilo z otrokom. Pomagaj si s tistim, kar piše na spletni strani, in uporabi svojo domišljijo.

Zakaj je za človeka tako pomembno, da ima državljanstvo, boš izvedel/-a, če boš rešil/-a nekatere druge naloge v tem delovnem zvezku.

2.

Ko se v Sloveniji rodi otrok, vpišejo v **matični register*** podatke o njem.

Na naslednji strani si oglej podatke o dekletu, ki se je rodila leta 1999.

Ko se je deklica, o kateri govori izpisek iz registra, rodila, so upoštevali obe njeni pravici, zapisani v prejšnji nalogi. Katera dva podatka iz tega izpiska to dokazujeta?

Vsak državljan je v matičnem registru vpisan z neko številko - ‚**E**notno **M**atično **Š**tevilko **O**bčana' ali EMŠO. Oglej si EMŠO Mance Novak. Kaj pomeni prvih sedem številk?

Kateri podatki so še v tem izpisku iz matičnega registra?

Podatek o

Podatek o

Podatek o

Podatek o

Primerjajte svoje odgovore in preverite, ali so pravilni.

Besednjak

***Matični register** - računalniško vodeni podatki o rojstvu, zakonski zvezi in smrti državljank in državljanov Republike Slovenije.

****Specimen** - primerek.

3.

Nekateri podatki o Manci Novak, vpisani v matični register, se kasneje ne morejo spremeniti. Kateri?

Nekatere podatke pa bi Manca Novak kasneje lahko spremenila. Katere?

Skupaj ugotovite, kateri odgovori so pravilni.

4.

Včasih moramo dokazati, kdo smo. To pomeni, da moramo dokazati svojo identiteto. To navadno storimo s pomočjo dokumenta, v katerem je naša fotografija. Navedi vsaj dva takšna dokumenta s fotografijo (lahko tudi več):

Oglej si kopijo dokumenta brez fotografije. Ali lastnica dokumenta z njim dokaže, da je ona res Eleonora Novak?

da ne

Zakaj tako misliš?

Katerega od osebnih dokumentov, ki dokazujejo tvojo identiteto, imaš ti?

5.

Preberi te zapise iz neke spletne klepetalnice.

moNIKA

osebni dokument in mladoletniki??

27.09.10 13:58,

Namreč imela sem primer, hči, 15 let, je bila na takoimenovani plaži (lj) ob 19h, in so jo **legitimirali***, so mirno sedele punce na klopci, nobenih neumnosti... Osebnega dokumenta po moje mladoletniku ni treba pokazat. Bi blo pa fino, če bi se tule našel kdo, ki ve, kateri zakon to določa. Bi bilo tud za odrasle fajn vedet, če moraš imeti obvezno kak osebni dokument pri sebi, odkar osebna izkaznica ni več obvezna.

lp

RE: osebni dokument in mladoletniki??

28.09.10 16:32,

Legitimira jo seveda policaj lahko. Dons večina 15-letnic itak zgleda že čist odraslo in nobeni ne piše na čelu, da še ni polnoletna.

lp, js

V spletni klepetalnici ljudje ne izmenjujejo sporočil le za zabavo, ampak tudi zato, da bi izvedeli kaj koristnega. Klepetulja z izmišljenim imenom **monNIKA** se zanima, ali policist lahko zahteva od njene 15-letne hčerke dokument, ki bi dokazoval, kdo je. Preberi to dopisovanje in odgovori na vprašanja:

- Ali lahko policist zahteva od mladoletnika osebni dokument, tudi če ni sumljiv?

  da ne

- Ali lahko policist zahteva osebni dokument od odrasle osebe, ki jo sumi, da je storila prekršek ali kaznivo dejanje?

  da ne

- Ali lahko policist zahteva osebni dokument od osebe, ki sicer ni sumljiva?

  da ne

- Ali moramo imeti pri sebi ravno osebno izkaznico?

  da ne

Preverite, ali so vaši odgovori pravilni.

Besednjak

***Legitimirati** - zahtevati od koga, da dokaže svojo identiteto z dokumentom.

6.

Tudi spol je del človekove identitete. Otrok se rodi kot deklica ali deček. V preteklosti se je od fantov pričakovalo drugačno vedenje kot od deklet. Kaj pa danes?

Se strinjate z naslednjimi trditvami? Obkrožite ‚strinjam se' ali pa ‚ne strinjam se'.

- Dekleta se bolj kot fantje zanimajo za modo.

  strinjam se ne strinjam se

- Fantje se bolj kot dekleta zanimajo za avtomobile in letala.

  strinjam se ne strinjam se

- Učenke lažje dobijo dobre ocene kot učenci.

  strinjam se ne strinjam se

- Fantje se med seboj večkrat prepirajo kot dekleta.

  strinjam se ne strinjam se

- Dekleta ne morejo tako dobro igrati odbojke kot fantje.

  strinjam se ne strinjam se

- Dekletom dobre ocene pomenijo več kot fantom.

  strinjam se ne strinjam se

Razdelite se v skupine. V vsaki skupini naj bodo tako dekleta kot fantje. Poiščite skupne odgovore. O skupnih odgovorih skupine poročajte drugim skupinam.

7.

V preteklosti so si moški marsikje vzeli nekatere pravice, ki jih ženskam niso priznavali. Šele v zadnjih desetletjih so si ženske izborile več **enakopravnosti***. Vendar – ali so res povsem enakopravne? Oglej si risbo.

Koliko je danes po tvojem mnenju družin, v katerih je domače delo res razdeljeno tako, kot kaže zgornja risba? Označi enega od odgovorov:

- Takšnih družin sploh ni.
- Takšnih družin je malo.
- Takšnih družin je veliko.

Koliko pa je danes družin, v katerih je domače delo razdeljeno tako, kot kaže spodnja risba? Označi enega od odgovorov:

- Takšnih družin sploh ni.
- Takšnih družin je malo.
- Takšnih družin je veliko.

Skupaj ugotovite, kateri odgovor je v prvem in v drugem primeru obkrožilo največ učencev. Če vsak od vas pozna tri družine, v razredu pa vas je 20, potem ste pridobili opažanja o 60 družinah. Kaj lahko iz teh opažanj sklepate?

Besednjak

***Enakopravnost** - stanje, v katerem imajo vsi enake pravice.

8.

V mnogih deželah so nekatera dela v preteklosti postala ženska, druga pa moška dela. Tako jih razumemo še danes. Zato je težko najti besedo za moškega, ki bi opravljal dela, pojmovana kot ‚ženska' dela.

Na drugi strani so navedene besede za ženske, ki opravljajo določena dela. Poišči moško obliko in jo napiši na črto.

snažilka:

medicinska sestra:

babica (ki pomaga pri porodih):

gospodinja:

perica:

Če ste našli moške oblike, vam najbrž zvenijo čudno.

Zakaj?

Poskusi poiskati ženske oblike za tale ‚moška' dela in dejavnosti.

pek:

lovec:

ribič:

mizar:

strojnik:

Zakaj ženske oblike v teh primerih zvenijo čudno?

Ali nekatera dela laže opravi ženska? da ne

Če da, katera?

Zakaj misliš, da jih ženska laže opravi?

Ali nekatera dela laže opravi moški? da ne

Če da, katera?

Zakaj misliš, da jih moški laže opravi?

Primerjajte odgovore. Poskusite priti do skupnega mnenja o teh vprašanjih.

9.

Najbrž si slovenski/-a državljan/-ka. S čim lahko to dokažeš? Oglej si dokument, ki pa smo mu po nesreči odtrgali majhen del. Napiši, kako se imenuje ta dokument.

Kateri podatki so v tem dokumentu?

Primerjajte odgovore.

10.

Večina slovenskih državljanov je slovenske narodnosti, vendar je med našimi državljani tudi mnogo oseb drugih narodnosti. Vse osebe na sliki so slovenski državljani, samo ena med njimi pa je tudi po narodnosti Slovenka. Ostale osebe so drugih narodnosti. Izmisli si njihove narodnosti in jih napiši na črte v oblačkih. Upoštevaj tiste narodnosti, ki so v Sloveniji – seveda poleg večinske slovenske narodnosti – najbolj pogoste.

Primerjajte svoje odgovore.

11.

Slovenski državljani so tudi pripadniki dveh **narodnih skupnosti***, ki že dolgo živita na ozemlju današnje Republike Slovenije. Za kateri narodni skupnosti gre?

1. _____ narodna skupnost
2. _____ narodna skupnost

To je obris slovenske države. Takole /////// označi področje, kjer živi prva od narodnih skupnosti, ki si ju napisal zgoraj, takole \\\\\\\ pa področje, kjer živi druga narodna skupnost.

Večje število ljudi slovenske narodnosti živi v sosednjih državah. Povečini so državljani teh sosednjih držav. Takole XXXXXXX označi področja v sosednjih državah, kjer živijo slovenske narodne skupnosti.

Primerjajte, kar ste označili na obrisu, in po potrebi popravite.

12.

Pogosto slišiš besedo ‚domovina'. Kaj ti pomeni ta beseda?

Primerjajte odgovore. Poskusite priti do skupne definicije domovine.

Besednjak

*** Narodna skupnost** – skupnost ljudi, ki jih povezujejo jezik, tradicija in zavest, da spadajo skupaj.

Skupnosti v naselju, občini, državi

13.

Ljudje se v skupnosti dogovorimo za pravila, po katerih se ravnamo. Če člani skupnosti ne spoštujejo pravil, hitro nastanejo konflikti. Kako jih lahko razrešimo? Predstavljaj si naslednje:

Z osmimi prijatelji in prijateljicami si se odpravil/-la na tritedenske počitnice. Prebivate v stari gozdni koči, ki je last staršev enega izmed prijateljev. Koča nima sodobne gospodinjske opreme, v bližini ni trgovine. Čeprav ste se vsi veselili teh počitniških dni, v skupini nastanejo težave. Kako jih boste rešili?

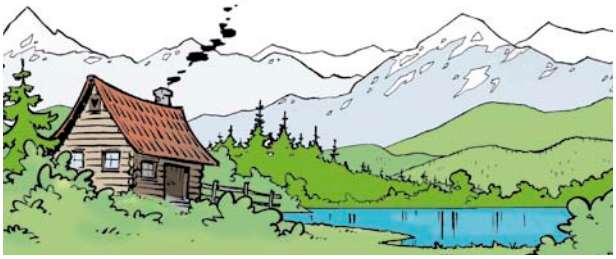

A. Skupaj vas je osem. Izbrali ste eno dekle in enega fanta, da izdelata predlog pravil za skupno prebivanje v koči. Vsi razen enega fanta ste glasovali za pravila. Ali pravila zdaj veljajo tudi zanj? da ne

Zakaj tako misliš?

B. Sprejeli ste pravilo, da bo vsak od vas enkrat v osmih dneh pomil posodo. Neki fant, ki je na vrsti, noče pomiti posode, čeprav je glasoval za to pravilo. To je tisti fant, čigar starša sta lastnika koče. Ali naj se ga oprosti te dolžnosti? da ne

Zakaj tako misliš?

C. Imate pravilo, da gre vsak dan nekdo v 3 kilometre oddaljeno trgovino po hrano. Ko je bil neki fant na vrsti, da to naredi, se je rajši šel kopat. Ostali ste brez kosila. Bi ga morali kaznovati? da ne

Če misliš, da ne, zakaj tako misliš?

Če misliš, da bi ga morali kaznovati, čemu naj bi ga kaznovali?

1. Da vas naslednjič ne bi spet razočaral
2. Da bi to izučilo druge člane skupine
3. Da bi mu tako vrnili milo za drago
4. Iz drugega razloga (napiši, katerega)

Č. Zaradi nenehnih sporov ste se odločili, da boste izvolili vodjo skupine, ki bo odločal v primeru sporov. Bi moral biti vodja odslej oproščen vseh dolžnosti, ki jih imate drugi?
da ne

Zakaj tako misliš?

D. Sprejeli ste pravilo, da vsak dan kuhata kosilo po dva izmed vas. Izkaže se, da le Miha in Tatjana dobro kuhata. Vsi drugi bi bili veseli, če bi onadva kuhala ves čas. Kako bi to dosegli? Naj jima vodja skupine to preprosto ukaže? da ne

Če meniš, da ne, kako naj bi dosegli, da bi onadva kuhala ves čas?

E. Blanka, ki je zdaj vodja skupine, vstaja ob šestih zjutraj in v koči posluša glasno glasbo. Ostale to zelo moti. Pritožili ste se Blanki, vendar zaman. Boste skušali zamenjati Blanko za drugega vodjo skupine?
da ne

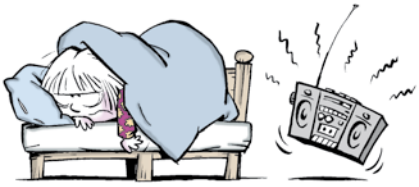

Če da, kako boste to izpeljali?

Če ne, zakaj ne?

Bi bila mogoča drugačna rešitev?

Nalogo rešujte po skupinah. Vodje skupin naj na koncu poročajo o odgovorih. V skupnem pogovoru naj vsaka skupina najprej dodatno utemelji svoje odgovore. Potem pa skušajte najti skupna stališča.

Konflikti

14.

Ker živimo v skupnostih, se lahko vsakdo kdaj znajde v **konfliktu*** z drugim človekom. Kako lahko najbolje razrešimo konflikt? Se strinjaš z navedenimi trditvami?

A. Konflikt lažje razrešimo, če vsaka od udeleženih oseb pomisli, kako se počutijo drugi.

da ne

Zakaj tako misliš?

B. Če v konfliktu postanemo zelo jezni, je to treba pokazati, saj bo potem druga oseba razumela, da mora spremeniti obnašanje.

da ne

Zakaj tako misliš?

C. Če nasprotnika imenujemo z izrazi, ki si jih zasluži, bo laže dojel, da nima prav.

da ne

Zakaj tako misliš?

Č. Če tisti, ki ima v konfliktu prav, drugemu malo zagrozi, bo konflikt hitreje razrešen.

da ne

Zakaj tako misliš?

D. Če vsak udeleženec konflikta jasno pove, kaj ga pri obnašanju druge osebe moti, je več možnosti, da se bo konflikt razrešil.

da ne

Zakaj tako misliš?

E. Telesnega nasilja, do katerega včasih pride v konfliktih, se je treba navaditi, saj ga nikoli ne bo mogoče povsem odpraviti.

da ne

Zakaj tako misliš?

F. Če vidimo, da sta se dva učenca telesno spopadla, je najbolje, da odidemo čim dlje stran.

da ne

Zakaj tako misliš?

Poročajte o svojih odgovorih. Pogovorite se o vprašanju, kateri načini razreševanja konfliktov so lahko uspešni.

15.

Med ljudmi bi hitro nastali spori in konflikti, če se ne bi ravnali po pravilih vljudnosti. Toda katera pravila vljudnosti so res obvezna? Tu je nekaj pravil vljudnosti v kinu. Če je pravilo obvezno, v kvadratek pred njim vpiši znak *X*.

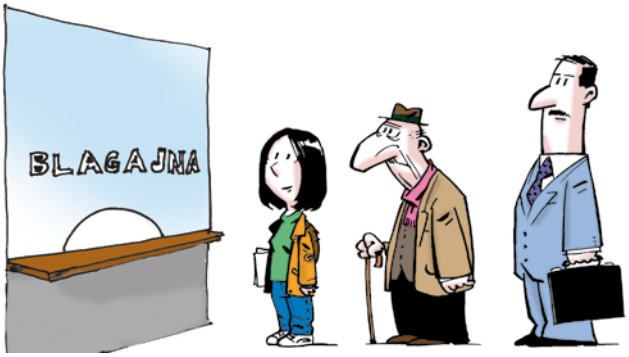

- Ko gremo skozi vrata, le-ta pridržimo za osebo, ki prihaja takoj za nami.
- Ko čakamo v vrsti za nakup vstopnic, se ne skušamo vriniti pred druge.
- Počakati moramo, da najprej kupijo vstopnice starejši.
- Pred začetkom predstave moramo izključiti mobilne telefone.
- V dvorani moramo odstopiti sedež starejšemu, če to želi.
- Med predstavo ne smemo niti šepetati.
- Pokovko moramo ponuditi tudi osebi na sosednjem sedežu, čeprav je ne poznamo.
- Če je neki filmski prizor smešen, se tudi po tihem ne smemo smejati, ker to moti druge.
- Po koncu predstave vstopnice ne odvržemo na tla, temveč v koš za smeti.

Pogovorite se o odgovorih.

Besednjak

***Konflikt** - ostrejše nasprotje ali spor.

16.

Če boš rešil/-a naslednjo nalogo, boš izvedel/-a, kakšno bi lahko bilo tvoje značilno obnašanje v konfliktu. Predstavljaj si, da si v opisanih situacijah. Za vsako situacijo obkroži samo en odgovor!

A. Učitelj/-ica slovenščine ti je dal/-a precej nižjo oceno od tiste, ki jo po tvojem mnenju zaslužiš. Kaj boš storil/-a:

1. Obnašal/-a sem bom, kot da se ni nič zgodilo. 1
2. Prosil/-a ga/jo bom, naj pojasni, kaj sem povedal/-a narobe. 2
3. Prosil/-a ga/jo bom, naj me ponovno vpraša, da bom lahko pokazal/-a svoje znanje. 2
4. Šel/šla bom k ravnatelju in se pritožil/-a zaradi krivice. 3

B. Voziš kolo. Ko si peljal/-a skozi križišče, si jasno videl/-a, da je na semaforju še zelena luč. Ustavi te policist in trdi, da si peljal/-a pri rdeči luči. Namerava te denarno kaznovati, čeprav si mu večkrat rekel/-a, da si peljal/-a pri zeleni. Kaj boš storil/-a?

1. Vzel/-a bom globni listek in prosil/-a starše, da plačajo kazen. 1
2. Zahteval/-a bom, da mi policist pove svoje ime, potem bom odšel/-a na policijsko postajo ter prosil/-a za pogovor s komandirjem. 2
3. Poskusil/-a bom pobegniti; policist, ki je peš, me morda ne bo mogel ujeti. 3
4. Rekel/-a bom, da mnogi drugi res vozijo skozi rdečo luč in naj se raje izživlja nad njimi. 3

C. V kemijskem kabinetu opaziš, da dva sošolca uničujeta naprave za poskuse. Kaj boš storil/-a?

1. Odšel/-a boš proč in ne bom rekel/-a ničesar. 1
2. Pretvarjal/-a se bom, da ne vidim, kaj počenjata. 1
3. Rekel/-a jima bom, naj prenehata, sicer bom poklical/-a učiteljico kemije. 2
4. Brez besed bom odhitel/-a do učiteljice, se z njo vrnil/-a v kemijski kabinet, da bo početja videla na lastne oči. 3

Č. Na cesti opaziš, da fant, ki je precej mlajši od tebe, pretepa nekega šibkejšega fanta. Kaj boš storil/-a?

1. Pretepaču bom dal/-a takšno zaušnico, da tega ne bo počel nikoli več. 3
2. Rekel/-a mu bom, naj neha in naj si za pretep izbere sebi primernega, na primer mene. 3
3. Stopil/-a bom vmes in fantu odločno povedal/-a, da je to, kar počne, zelo narobe. 2
4. Odšel/-a bom, saj ima fant morda razlog za to, da je tako jezen na tistega, ki ga tepe. 1

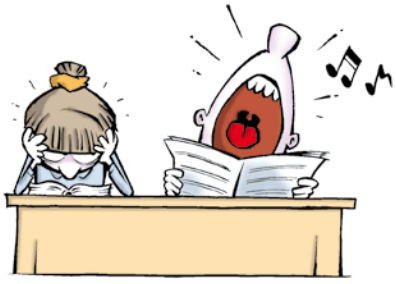

D. Učiš se v knjižnici. Neki fant v tvoji bližini sam pri sebi nekaj prepeva, to pa ti gre na živce in se ne moreš zbrati. Kaj boš storil/-a?

1. Izposodil/-a si bom knjigo in jo šel/šla brat v park. 1

2. V knjižnici si bom poiskal/-a drug, miren kotiček. 1

3. Prosil/-a bom fanta, naj neha peti, saj se ne morem zbrati. 2

4. Takoj bom poklical/-a knjižničarja in zahteval/-a, naj fanta napodi iz knjižnice. 3

E. Na šolskem krosu si opazil/-a, da je neki fant iz osmega razreda goljufal tako, da je tekel po bližnjici. Kaj boš storil/-a?

1. Nič, to se mene ne tiče. 1

2. Po tekmi ga bom vprašal/-a, zakaj je to storil. 2

3. Predlagal/-a mu bom, naj organizatorju prizna, da je kršil pravila. 2

4. Organizatorju bom povedal/-a, kaj je storil, potem pa bom še fantu povedal/-a, da je goljuf. 3

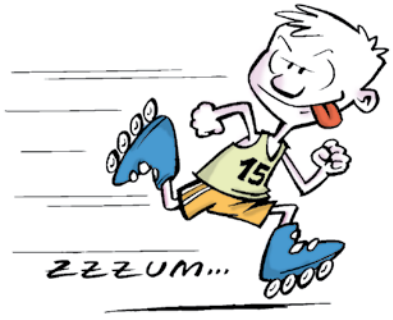

F. Opaziš, da neki sedmošolec na skrivaj kadi na šolskem dvorišču. Kaj boš storil/-a?

1. Rekel/-a mu bom ‚živijo' in šel/šla v svojo učilnico. 1

2. Vprašal/-a ga bom, katere cigarete kadi. 1

3. Vprašal/-a ga bom, zakaj kadi. 2

4. Rekel/-a mu bom, naj vrže cigarete proč; če tega ne bo storil/-a, se zanj ne bo dobro končalo. 3

Seštej točke, ki so napisane ob odgovorih, in si poglej rezultate preizkusa:

od 0 do 7 točk	Izgleda, da se skušaš za vsako ceno izogniti konfliktom.
od 8 do 16 točk	Skušaš biti oseba, ki s pogovorom in sporazumno poskuša razrešiti probleme, ki nastajajo v okolici.
17 točk in več	Videti je, da takrat, ko skušaš razrešiti probleme v svoji okolici, ustvarjaš konflikte.

Predsodki

17.

Ljudje včasih odklanjajo nekatere stvari ali druge ljudi, ne da bi za to imeli jasen razlog. Včasih imajo torej predsodek do nečesa ali nekoga. Spet drugič pa imajo dobre razloge za to, da nekaj odklanjajo.

Ali gre v naslednjih primerih za predsodke ali za dobre razloge? (Obkroži in pojasni odgovor.)

A. Nekateri menijo, da je slovenska narodno-zabavna glasba zelo slaba.

To je njihov predsodek. *Za takšno mnenje imajo dober razlog.*

Pojasni svoje stališče.

B. Nekateri menijo, da je v Afriki lakota samo zato, ker črnci niso dovolj marljivi delavci.

Do črncev imajo predsodek. *Za to mnenje imajo dober razlog.*

Pojasni svoje stališče.

C. Muslimani ne jedo svinjskega mesa.

Do tega mesa imajo le predsodek. *Za to imajo dober razlog.*

Pojasni svoje stališče:

Č. Nekateri menijo, da bi se morali tujci, ki pridejo v Evropo, oblačiti tako, kot se oblačijo Evropejci.

Do drugačnih oblačil tujcev imajo samo predsodek. *Za to mnenje imajo dobere razloge.*

Pojasni svoje stališče:

D. Nekateri ljudje se nočejo prehranjevati v restavracijah s hitro prehrano.

Do njih imajo le predsodek. *Za to imajo dober razlog.*

Pojasni svoje stališče.

E. Kitajci ne marajo jesti z noži in vilicami, raje jedo s paličicami, tako kot pred tisoč leti.

Do nožev in vilic imajo le predsodek. *Za rabo paličic imajo dober razlog.*

Pojasni svoje stališče.

F. Nekateri v Sloveniji menijo, da so vsi mladostniki, ki si obrijejo glavo, nasilni.

Do obritoglavcev imajo le predsodek. *Za svoje mnenje imajo dober razlog.*

Pojasni svoje stališče.

G. Nekateri starejši ljudje se zgražajo, če pridejo mladi v gledališče v kavbojkah.

Do kavbojk imajo le predsodek. *Za zgražanje imajo dober razlog.*

Pojasni svoje stališče.

V diskusiji skušajte priti do skupnega mnenja o tem, v katerih primerih gre za predsodke, v katerih pa za dobre razloge.

Diskriminacija

18.

Če nekomu neupravičeno priznamo manj pravic kot drugim ljudem, ga diskriminiramo. Premisli, ali gre v naslednjih primerih za diskriminacijo.

A. V avtobusu so nekateri sedeži namenjeni samo invalidom. Ali so zato ostali potniki diskriminirani?

da ne

Zakaj tako misliš?

B. Mateja in Matevž sta prodajalca v neki trgovini. Lastnik trgovine izbira novega vodjo trgovine. Mateja se je pri delu bolj izkazala kot Matevž. Vendar lastnik raje izbere Matevža za vodjo. Mateja se je namreč poročila in lastnik se boji, da bo imela zdaj otroka in odšla za leto dni na porodniški dopust. Je Mateja diskriminirana?

da ne

Zakaj tako misliš?

C. Za vstopnico v muzej mora upokojenec plačati 8 evrov; kdor je zaposlen, plača 12 evrov. So zaposleni, ki morajo za svoj denar trdo delati, diskriminirani?

da ne

Zakaj tako misliš?

Č. Lastnik hiše v Mariboru že leta oddaja sobe študentom. Letos je za sobo spraševal študent iz Azerbajdžana, urejen fant, ki študira strojništvo. Lastnik mu ni hotel oddati sobe; raje je čakal tri mesece, dokler ni oddal sobe študentu, ki je Slovenec. Je bil študent iz Azerbajdžana diskriminiran?

da ne

Zakaj tako misliš?

D. O Tomažu govorijo, da je večkrat užival prepovedane droge. Nobenega dokaza ni za to. Vseeno pa so starši prepovedali svojim otrokom, da se družijo s Tomažem. Je Tomaž diskriminiran? da ne

Zakaj tako misliš?

V pogovoru utemeljite svoje mnenje.

19.

Gina in Andreja sta prijateljici. Obe sta slovenski državljanki. Gina je po narodnosti Romkinja, Andreja pa Slovenka. Obe sta dobri dijakinji v srednji šoli. Med počitnicami želita delati. V nekem podjetju iščejo dekle, ki bi poleti čistila pisarne. Za delo se javi Gina. Direktor je ne pozna. Meni pa, da Romkinje niso dobre delavke, zato ponudbe ne sprejme. Ker pozna Andrejino družino, po telefonu vpraša Andrejino mamo, ali bi hotela Andreja čistiti pisarne.

Ali se je Gini zgodila krivica?

da ne

Zakaj tako mislite?

Andreja si želi delati, saj rabi denar za kolo. Ve pa, da je direktor zavrnil prijateljico Gino. Ali naj vseeno sprejme njegovo ponudbo?

da ne

Zakaj tako mislite?

Nalogo rešujte po skupinah. Skupine na koncu predstavijo svoja stališča in jih v pogovoru branijo.

Demokracija v oddelčni in šolski skupnosti

20.

Pri volitvah v oddelčni in šolski skupnosti se lahko veliko naučite o **demokraciji***. Vzemimo, da v oddelčni skupnosti volite predsednika. Ti si kandidat/-ka za predsednika/-co in zelo si želiš, da bi bil/-a izvoljen/-a. Vendar kandidirata še neka sošolka in neki sošolec.

Lansko leto je bila sošolka Saša v bolnišnici in ti si jo obiskoval/-a dva meseca ter ji pomagal/-a pri učenju. Se lahko s tem pohvališ pred sošolci, zato da bodo raje glasovali zate? (Označi enega od odgovorov!)

A. Da, do tega imam pravico, kajti

B. Ne, do tega nimam pravice, kajti

Sošolka Helena, ki tudi kandidira, je bila pred dvema letoma osumljena, da je drugi sošolki ukradla CD. Imaš pravico, da sošolce in sošolke spomniš na to in tako povečaš možnost, da bodo volili zate?

A. Da, do tega imam pravico, kajti

B. Ne, do tega nimam pravice, kajti

Tretji kandidat, Tomaž, je bil predsednik že zadnji dve šolski leti. Ima sploh pravico, da spet kandidira?

A. Da, do tega ima pravico, kajti

B. Ne, do tega nima pravice, kajti

Besednjak

***Demokracija** - vladavina ljudstva; beseda je sestavljena iz grških izrazov *demos* (ljudstvo) in *kratia* (vladavina).

Vsi trije kandidati ste dobili enako število glasov. Čez teden dni boste ponovili volitve. Eden od sošolcev je bolan in zato tokrat ni glasoval. Imaš pravico, da greš k njemu domov, mu prineseš priljubljeni CD ter ga nagovoriš, naj kljub bolezni pride v šolo in glasuje zate?

A. Da, do tega imam pravico, kajti

B. Ne, do tega nimam pravice, kajti

Na ponovnih volitvah si bil/-a izvoljen/-a ti, čeprav je Helena povedala nekaj negativnih stvari o tebi. Na prvem sestanku oddelčne skupnosti morate predlagati kandidata za predsednika šolske skupnosti. To bi zdaj rada postala Helena. Zdaj lahko dosežeš, da bo oddelek namesto nje predlagal nekoga drugega. Imaš pravico, da se ji tako maščuješ?

A. Da, do tega imam pravico, kajti

B. Ne, do tega nimam pravice, kajti

Na sestanku oddelčne skupnosti razpravljate, kako izboljšati ocene iz matematike. Nekaj hoče predlagati tudi sošolec, ki ima vedno neumne predloge. Ti vodiš sestanek. Ali imaš pravico, da mu prepoveš govoriti?

A. Da, do tega imam pravico, kajti

B. Ne, do tega nimam pravice, kajti

Neki sošolec je pred dnevi telesno napadel drugega sošolca. Zdaj so učitelji sklenili, da ne sme na smučarski športni dan. Bi ti predlagal sošolcem, da bi skupaj skušali pri učiteljih doseči spremembo tega sklepa?

A. Da, to bi predlagal, kajti

B. Ne, tega ne bi predlagal, kajti

Večje število učencev naj prebere svoje odgovore. Razpravljajte o tem, katere utemeljitve se vam zdijo dobre. Poskušajte vsaj pri nekaterih odgovorih doseči soglasje.

21.

Učenci v 7.c volijo predsednika oddelčne skupnosti. Imenujejo volilno komisijo, sestavljeno iz treh učencev. Komisija skrbi za potek volitev.

Za predsednika kandidirajo trije kandidati. Volilna komisija je izdelala tale glasovalni listič:

Osnovna šola Petra Vilerja,
Mohor, 22. septembra 2012

7. c, volitve za predsednika oddelčne skupnosti

Kandidati:

Peter Košnik

Ana Mihel

Mojca Ksaver

Obkroži ime sošolke ali sošolca, kateremu daješ glas na volitvah za predsednika oddelčne skupnosti.

Vseh učencev v oddelku je sicer 22, vendar so 4 učenci bolni. Tako je v oddelku ta dan samo 18 učencev. Trije od njih so kandidati. Ali meniš, da lahko ti trije tudi volijo?

da ne

Zakaj tako misliš?

Volilna komisija odloči, da kandidati lahko volijo. Rezultati volitev:

Peter Košnik *8 glasov*

Ana Mihel *7 glasov*

Mojca Ksaver *3 glasove*

Največ glasov je torej dobil Peter. Vendar je zanj glasovalo samo 8 učenk in učencev, kar je manj kot polovica od skupno 22 učenk in učencev. Če bi bili vsi pri pouku, je mogoče, da bi učenci, ki so bolni, glasovali za Ano in bi ona dobila večino. Naj Peter vseeno postane predsednik?

da ne

Zakaj tako misliš?

Volilna komisija odloči, da je 8 glasov premalo in da bodo učenci glasovali še enkrat samo za dva kandidata, ki sta dobila največ glasov, za Petra in Ano. Peter protestira in pravi, da bi morala volilna komisija to pravilo določiti že pred glasovanjem in z njim seznaniti vse učence ter učenke. Ali ima Peter prav?

da ne

Zakaj tako misliš?

Volilna komisija je vseeno odločila, naj ponovno izbirajo med Petrom in Ano. Rezultati ponovnega glasovanja:

Peter Košnik *8 glasov*

Ana Mihel *10 glasov*

Petrovi podporniki se niso premislili. Od kod je potem Ana dobila tri glasove več kot ob prvem glasovanju?

Z 10 glasovi je Ana dobila relativno večino, ni pa dobila **absolutne večine***.

Kaj je torej relativna večina glasov?

Primerjajte svoje odgovore in ob vsakem vprašanju poskusite priti do skupnega mnenja.

22.

Glasovanje je demokratičen način odločanja v skupnosti. Vendar je pri tem nekaj zelo pomembno. Kaj? (Risar je to ponazoril z risbo.)

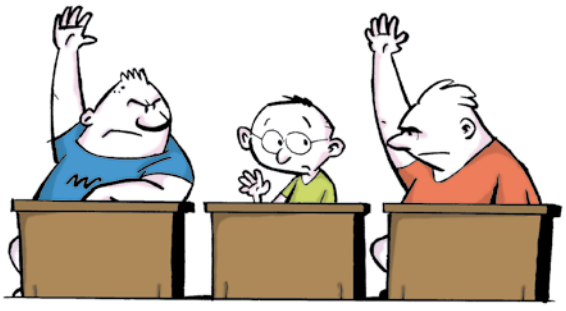

Dogovorite se, kateri odgovor je najboljši.

Besednjak

***Absolutna večina** - več kot polovica vseh, ki smejo glasovati (v našem primeru več kot polovica od 22).

Demokracija v zasebnem življenju

23.

Besedo ‚demokracija' največkrat uporabljamo takrat, ko govorimo o politiki. Vendar tudi za skupino prijateljev velja, da se o nečem lahko dogovorijo na demokratičen ali nedemokratičen način.

Pet sošolcev je odšlo v kino. Nekateri hočejo, da bi si ogledali film A, drugi pa film B. Nihče noče popustiti. Kako naj se dogovorijo?

Vir: Continental film d.o.o.

A

Vir: Continental film d.o.o.

B

Označite najboljši način (obkrožite ustrezno številko).

1 Žrebajo naj.

2 Takoj naj glasujejo. Ogledali si bodo film, ki bo dobil največ glasov.

3 Tisti, ki je predlagal, da gredo v kino, ima pravico izbrati film.

4 Vsakdo naj pove, zakaj ga določeni film zanima, potem pa naj glasujejo.

5 Izbere naj tisti, ki se najbolj spozna na filme.

6 Tisti, ki so za film A, naj privolijo v ogled filma B, vendar morajo ostali obljubiti, da bodo naslednjič oni popustili.

7 Vsak naj si gre ogledat tisti film, ki ga hoče videti, čeprav potem ne bodo skupaj.

8 Drugo (napišite):

Zdaj napišite, kateri od opisanih načinov dogovarjanja so demokratični in kateri niso (napišite številke).

Demokratični načini:

Nedemokratični načini:

Primerjajte odgovore.

2. Skupnost državljanov Republike Slovenije

Republika Slovenija kot skupnost državljanov

1.

Kaj je država? Francoski kralj Ludvik Štirinajsti, ki je živel pred več kot 300 leti, je dejal:

‚Država sem jaz!'

Kaj je hotel reči s tem (oglej si sliko)?

Z učiteljem/-ico zgodovine se pogovorite o tem vprašanju.

2.

Zdaj boš ti ‚izdelal/-a' neko državo. Določil/-a boš najpomembnejše stvari, iz katerih je ‚sestavljena' ta država.

Tu je fotografija dela Evrope, ki jo je posnel satelit. Z močnim pisalom nariši meje države, ki je v tem delu Evrope in jo ti zelo dobro poznaš!

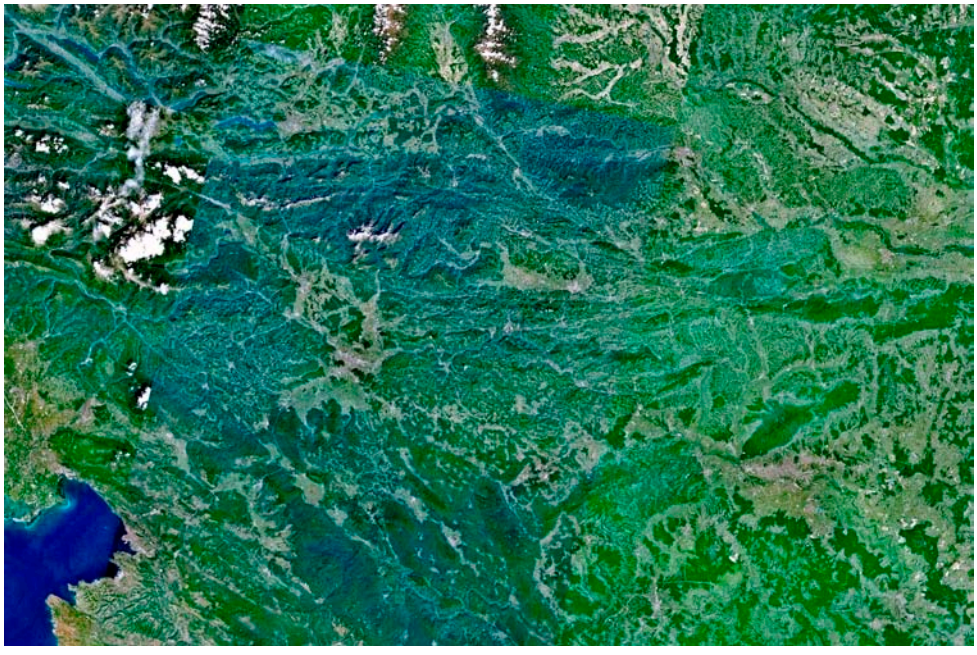

Ko si narisal meje države, si določil njeno **ozemlje**. Vendar prazno ozemlje še ni država. Na desni so tri fotografije. Samo ena od njih predstavlja nekaj, brez česar nobena država ne more obstajati! Izberi fotografijo in jo obkroži.

3.

Vsaka država ima neko **politično ureditev**. Ob ozemlju države vidiš šest risb. Tri risbe predstavljajo nekaj, kar **spada k politični ureditvi** te države. Od teh treh risb potegni puščico tja, kamor spadajo (do glavnega mesta države).

grad

predsednik

državni zbor

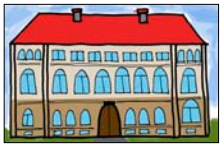
vlada

cerkev

osnovna šola

Vsaka država ima tudi ime. Katero je uradno ime države, ki si jo ‚izdelal/-a'?

Napiši ime glavnega mesta te države.

Preverite pravilnost svojih rešitev.

4.

Do leta 1991 je bila Slovenija sestavni del neke večje države. Kako se je tista država imenovala? Označi pravilni odgovor!

- ☐ Kraljevina Jugoslavija
- ☐ Balkanska federacija
- ☐ Socialistična federativna republika Jugoslavija
- ☐ Država Srbov, Hrvatov in Slovencev

Preverite pravilnost svojega odgovora.

5.

Leta 1990 večina Slovencev in drugih prebivalcev Slovenije ni več želela, da bi bila Slovenija sestavni del prejšnje države. Tistega leta je bilo v Sloveniji splošno **ljudsko glasovanje** ali **plebiscit*** o neki izredno pomembni stvari. Na voliščih so prebivalci dobili enega od spodnjih treh lističev. Katerega? (Obkroži odgovor A , B ali C .)

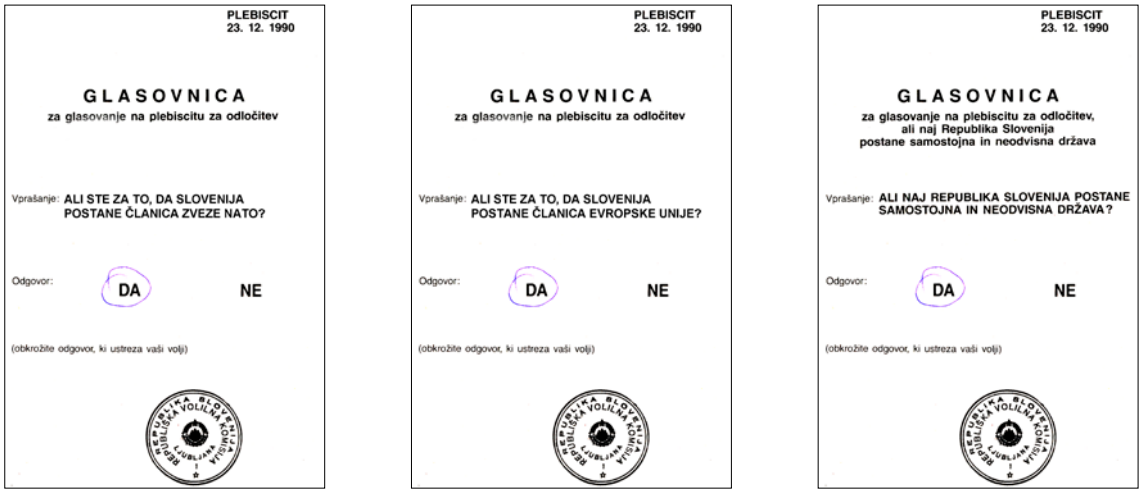

A B C

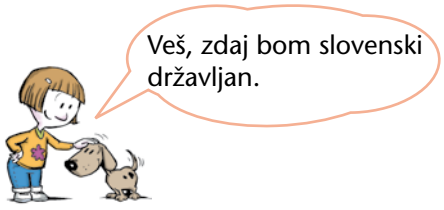

Primerjajte dogovore. Skupaj ugotovite, kateri listič je pravi.

6.

Na plebiscitu, o katerem govori predhodna naloga, je več kot 88 odstotkov vseh prebivalcev Slovenije, ki so imeli **volilno pravico****, obkrožilo DA , manj kot 2 odstotka pa jih je obkrožilo PROTI .

Ali imajo po tvojem mnenju tisti, ki so obkrožili PROTI , danes pravico živeti v Republiki Sloveniji in biti njeni državljani?

da ne

Zakaj tako misliš?

Skupaj ugotovite, kateri od dveh odgovorov, da ali ne , je bolj skladen z demokracijo. In še: 88 + 2 = 90. Kako pa je ravnalo približno 10 odstotkov volilcev, ki so tudi imeli volilno pravico!

Besednjak

***Plebiscit** - ljudsko glasovanje na nekem ozemlju o priključitvi tega ozemlja k določeni državi ali o ustanovitvi lastne države.

****Volilna pravica** – pravica, da voliš na volitvah ali glasuješ na ljudskih glasovanjih.

7.

Kdaj je bila razglašena naša država, Republika Slovenija? Odgovor boš našel/-la, če si boš pozorno ogledal/-a prvo stran časopisa.

dan

mesec

leto

Skupaj ugotovite ali ste napisali/-e pravi datum.

POSEBNA IZDAJA

slavnostno DELO

SREDA, 26. JUNIJA 1991

Samostojen časnik za samostojno Slovenijo

. . . da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak . . .

Po tisoč letih nemškega gospostva in po 73 letih življenja v Jugoslaviji

SLOVENIJA JE SAMOSTOJNA!

Uresničen sen stoterih rodov: včeraj, je slovenska skupščina razglasila novo neodvisno in samostojno evropsko državo – Republiko Slovenijo

8.

Katera od treh fotografij prikazuje slovesno razglasitev samostojne države Republike Slovenije? (Obkroži črko A , B ali C .)

A

B

C

Pojasni svojo izbiro!

Skupaj ugotovite, ali ste izbrali pravo fotografijo. Vprašajte starše, ali se spominjajo tistega dne. V nekaj stavkih zapišite, kar vam bodo povedali. O zapisanem poročajte pri naslednji uri tega predmeta.

9.

Ko se ljudstvo odloči za novo državo, njegovi predstavniki navadno napišejo in sprejmejo besedilo, ki začne veljati ob **USTANOVITVI** države. Kako se imenuje to besedilo? (Označi pravilni odgovor.)

- memorandum
- ustava
- deklaracija

Skupaj ugotovite, kateri odgovor je pravi.

10.

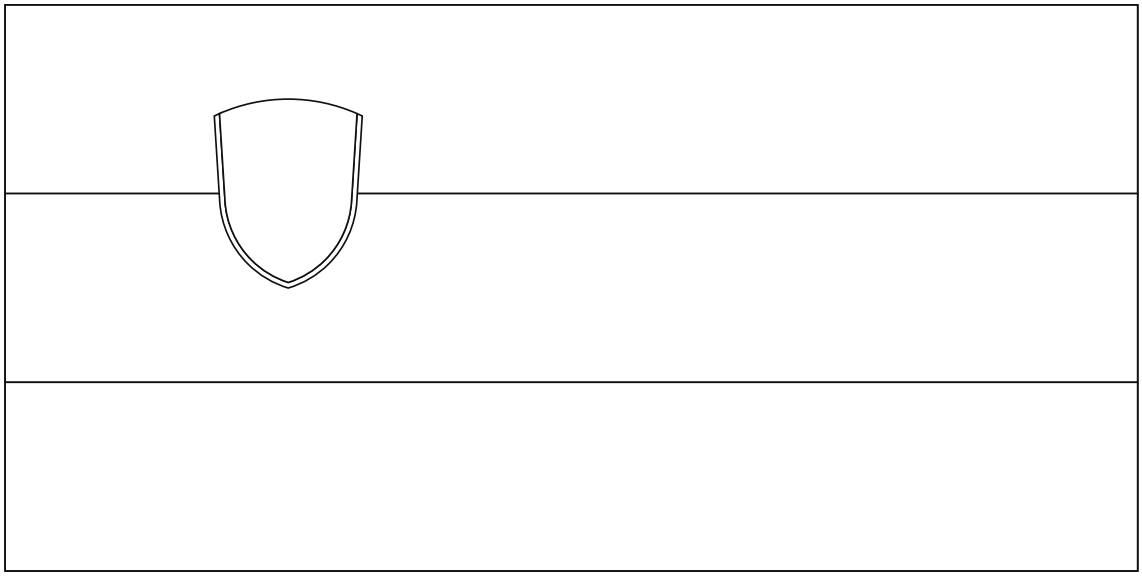

Slovensko zastavo sestavljajo tri barve. Tu je risba zastave, vendar barv nismo vnesli. Z besedo vpiši v vsak pravokotnik, katera barva je v tistem delu zastave. (Če imate barvne svinčnike, ustrezno obarvajte dva pravokotnika.)

V naši zastavi je tudi grb. Iz katerih likov je sestavljen? Zgoraj je nekaj likov. Trije med njimi sodijo v naš grb. Na črto pod temi liki napiši, kaj predstavljajo (pri drugih treh likih ne piši ničesar).

Zdaj vriši izbrane tri like v prazni okvir grba na naši zastavi.

Primerjajte rešitve.

Prazniki v Republiki Sloveniji

11.

Vsako leto na določene dneve v Republiki Sloveniji praznujemo **državne praznike**. Slavimo nekaj, kar je pomembno za **vse državljane**. Za večino teh dni velja, da so **dela prosti dnevi**, v šolah pa ni pouka. Vendar to ne velja za vse državne praznike. Razen tega so še nekateri dnevi dela prosti, niso pa **državni** prazniki. Pri vsakem državnem prazniku ali dela prostem dnevu naredi križec v ustreznem polju.

	državni praznik in dela prosti dan	državni praznik, vendar delovni dan	dela prosti dan, vendar ni državni praznik
1. januar - *novo leto*			
8. februar - *Prešernov dan, slovenski kulturni praznik*			
velikonočni ponedeljek			
27. april - *dan upora proti okupatorju*			
1. in 2. maj - *praznik dela*			
8. junij - *dan Primoža Trubarja*			
25. junij - *dan državnosti*			
15. avgust - *Marijino vnebovzetje*			
17. avgust - *združitev prekmurskih Slovencev z matičnim narodom*			
15. september - *vrnitev Primorske k matični domovini*			
31. oktober - *dan reformacije*			
1. november - *dan spomina na mrtve*			
23. november - *dan Rudolfa Maistra*			
25. december - *božič*			
26. december - *dan samostojnosti in enotnosti*			

Pomagate si lahko s spletom ali koledarji, na katerih so označeni državni prazniki in dela prosti dnevi. POZOR: navadno v koledarjih ni zapisano, ali je neki praznik tudi državni praznik, pa tudi ne, ali je dela prost dan. Primerjajte odgovore. Skupaj ugotovite, kateri so pravilni.

Demokracija v Republiki Sloveniji

12.

Lansko poletje je Mateja na morju spoznala Sabrino, ki je hči slovenskih izseljencev v Argentini. Zdaj si izmenjujeta e-pošto. V zadnjem sporočilu je Sabrina napisala:

Živjo Mateja!

... in napiši mi kaj o Sloveniji. Kakšna je vaša država? ...

lp v Slovenijo
Sabrina

Sedmošolka Mateja je Sabrini po e-pošti poslala štiri resnične in pet zmotnih trditev o slovenski državi. Veš ti več o ureditvi naše države kot Mateja? Takole _____ podčrtaj njene resnične trditve, takole - - - - - - - - - - - - - - - - pa podčrtaj njene zmotne trditve.

Živjo Sabrina

Kot si želela, ti pošiljam nekaj informacij o Sloveniji.

Slovenija je demokratična država. Pri nas državljani na volitvah izvolijo predsednika države. Volijo lahko vsi, ki so stari vsaj 15 let. Predsednik sam določi zakone. O kaznih za tiste, ki storijo kaznivo dejanje, odloča policija. Imamo tudi državni zbor. Poslance državnega zbora izvolijo politične stranke. Državni zbor izvoli vlado, njenega predsednika in ministre. Državljani ne smejo kritizirati predsednika republike in vlade ter njenih ministrov.

Toliko za danes.
lp v daljno Argentino
Mateja

Popravi Matejinih pet zmotnih trditev:

Nekatere odgovore boš dobil/-a, če boš pozorno pogledal/-a odlomke iz časopisov na naslednji strani.

Državni zbor je včeraj sprejel zakon o …
Volivci so včeraj izvolili 90 poslancev DZ …
Poslanci … Ljudje postajajo vedno bolj kritični do… ali … kritike ministra so vedno bolj ostre…
Na novogoriškem sodišču so 48-letnega Slobodana K. obsodili na šest let zapora …

Pravna država

13.

V naši ustavi je zapisano:

> Slovenija je … pravna država.

Kaj to pomeni? (Označi pravilni odgovor.)

- Predpisi in zakoni v naši državi se ne smejo spreminjati.
- Vsi uslužbenci države morajo delovati tako, kot je napisano v zakonih in predpisih.
- V najpomembnejših službah v naši državi so lahko zaposleni le pravniki.

Preverite pravilnost odgovora.

14.

V Ustavi Republike Slovenije je zapisano:

> 19. člen
>
> Vsakdo ima pravico do osebne svobode.

Kaj pomeni ta stavek iz naše ustave? (Označi odgovor.)

- Počnemo lahko, kar hočemo, pri tem nas ne sme nihče omejevati.
- Izbiramo lahko kraj bivanja, potujemo in se družimo, s komer hočemo.
- Zaporniki v zaporih ne smejo biti vklenjeni v verige.
- Vsakdo lahko drugim reče karkoli, pa če je tisto še tako žaljivo.

Preverite pravilnost odgovora.

15.

V naši Ustavi govori o osebni svobodi še neki stavek. Tu je naveden le njegovo začetek. Poskusi ga dokončati s svojimi besedami.

19. člen

Nikomur se ne sme odvzeti prostosti, razen v …

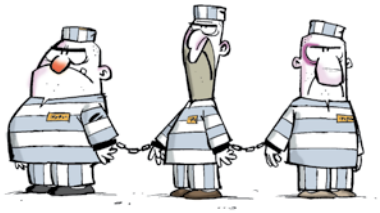

Nikomur se ne sme odvzeti prostosti, razen v

Primerjajte odgovore in skupaj presodite, kateri so dobri.

16.

Na strani 73 v tem delovnem zvezku so v preprosti obliki zapisane človekove pravice. Med njimi so štiri pravice, ki so zapisane zato, da policija in sodišče ne bi po nedolžnem zapirali in obsojali ljudi. Poišči te pravice in jih prepiši tu spodaj.

Ta risba predstavlja sodnika (v nekaterih deželah nosijo sodniki dolge lasulje). Sodnik v rokah drži tehtnico. Kaj predstavlja tehtnica v sodnikovih rokah?

Primerjajte rešitve.

Socialna država

17.

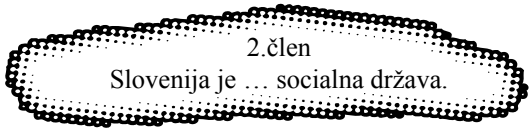

V ustavi piše, da je Slovenija socialna država. Kaj pa je socialna država? To je država, ki poskrbi, da državljani in podjetja solidarno prispevajo nekaj denarja v 'skupno blagajno'. Ta denar se potem porabi za vse tisto, kar nujno potrebujejo vsi državljani, še posebno pa za pomoč državljanom, ki se znajdejo v stiski.

Država lahko zbere le omejeno količino denarja, zato lahko poskrbi le za najbolj nujne potrebe državljanov. Spodaj smo opisali **dvajset** potreb, ki jih imajo državljani. Med temi potrebami izberite **samo deset** najbolj nujnih potreb, za katere bi po vašem mnenju v Sloveniji morali porabiti denar, ki ga prispevajo vsi državljani. (Nalogo lahko rešujete v skupinah. Označite odgovore z *X*.)

- ☐ denarna pomoč ljudem, ki se znajdejo v revščini
- ☐ denarna podpora športnikom, ki gredo na tekmovanja v tujino
- ☐ denarna podpora muzejem
- ☐ denarna pomoč staršem, ki imajo večje število otrok
- ☐ plačilo tople prehrane učencev in dijakov
- ☐ pomoč kmetom, ki jim je toča uničila pridelek
- ☐ denarna podpora brezposelnim
- ☐ denarna podpora gledališčem
- ☐ brezplačen študij na univerzi
- ☐ nakup učbenikov v osnovnih in srednjih šolah
- ☐ brezplačno zdravljenje v bolnišnicah in zdravstvenih domovih
- ☐ varstvo otrok v vrtcih
- ☐ plačilo oskrbe revnejših starejših ljudi v domovih za starejše
- ☐ denarna podpora javnim knjižnicam
- ☐ denarna pomoč ljudem, ki jim je potres poškodoval hiše
- ☐ denarna pomoč invalidom
- ☐ štipendije za otroke iz revnejših družin, ki študirajo na univerzi
- ☐ denarna podpora glasbenim šolam
- ☐ denarna pomoč društvu, ki organizira letovanje na morju za otroke iz revnejših družin
- ☐ denarna podpora gorskim reševalcem, ki iz gora rešujejo ponesrečence

Vsaka skupina naj poskusi utemeljiti, zakaj je deset potreb, ki jih je izbrala, bolj nujnih od ostalih desetih. Če tega ne more utemeljiti, naj poskusi odgovoriti na vprašanje: kako naj bi razdelili denar, če ga ni dovolj za vse naštete potrebe?

18.

Oglejmo si natančneje, kako v Sloveniji deluje socialna država. V **stolpcu A** je opisano, kakšne potrebe naj bi imele osebe, ki smo si jih izmislili. V **stolpcu B** pa je napisano, kaj jim slovenska država lahko ponudi. S črto poveži potrebe, ki jih imajo izmišljene osebe, in tisto, kar jim lahko ponudi slovenska država.

A	B
Gregor Z. si je na smučanju v Kranjski gori zlomil nogo. Ima hude bolečine in ne more hoditi.	Denarna pomoč za brezposelne in pomoč pri iskanju nove zaposlitve.
Zoran G. je od prometne nesreče dalje v invalidskem vozičku. V službo ne more hoditi več, tako da potrebuje nov vir denarja za preživljanje.	Pomoč strokovnjakov v centru za odvisnike.
Podjetje Steklo je propadlo. Dvesto zaposlenih je izgubilo službo. Potrebujejo denar za preživljanje.	Redni mesečni denarni dodatek za otroke.
Simon V. je odvisen od drog. Sam se jim ne more odpovedati, zato potrebuje pomoč.	Brezplačni študij na medicinski fakulteti.
Katarina in Bojan T. imata šest otrok. Oba sta zaposlena, vendar imata zelo nizki plači, tako da družini primanjkuje denarja.	Invalidnina, se pravi, redna mesečna denarna podpora.
Kmetom v Prekmurju je neurje uničilo skoraj ves pridelek. Ostali so brez zaslužka, ki bi ga sicer dobili od prodaje pridelka.	Brezplačni prevoz v bolnišnico in zdravnikova pomoč.
Helena G. je končala gimnazijo. Zelo si želi postati zdravnica.	Enkratna denarna pomoč, ki delno pokrije vrednost uničenega pridelka.

Skupaj ugotovite, ali ste vrisali pravilne povezave.

19.

Zdaj že veš kaj je socialna država – država, ki skrbi, da državljani združujejo denar za skupne potrebe, še posebej pa za potrebe tistih, ki so potrebni pomoči. Tu so štiri risbe. Dve od teh štirih risb sta simbola za socialno državo. To pomeni, da predstavljata solidarnost med ljudmi. Obkroži črke pod tema dvema risbama.

A

B

C

D

Ugotovite, kaj predstavljata ostali dve risbi.

20.

Vsak človek ima pravice, ki jim pravimo človekove pravice. Na strani 74 so med drugimi pravicami zapisane tudi štiri pravice, zaradi katerih lahko od naše, slovenske države zahtevamo, da deluje kot socialna država, ki pomaga svojim državljanom.

Skupaj ugotovite, ali ste našli ustrezne štiri pravice.

Naša država in mi, njeni državljani

21.

Izvleček iz članka:

Italijo bi zamenjala za Slovenijo

… Najstnika …vse več pozornosti … zbujata v jadralskih krogih. Sta slovenska zamejca iz Italije, oba pa sta že pridobila slovensko državljanstvo, kar je predpogoj, da se jima lahko izpolni velika želja. ‚Rada bi jadrala za Slovenijo. Sva Slovenca, prihajava iz slovenskih družin, govoriva slovenski jezik in hodiva v slovensko šolo. Najin veliki cilj je nastop na olimpijskih igrah v dresu slovenske reprezentance…' V tej sezoni bosta branila še modre italijanske barve… mlada jadralca … italijanska mladinska prvaka … imata za seboj kratko, a pestro kariero. Jaš obiskuje slovensko šolo v Trstu … , Simon pa šolo za geometre.

Italijo bi zamenjala za Slovenijo

Jadranje - torek, 14.04.2009
Tekst: Andraž Rožman

Vir fotografije in besedila: Dnevnik, http://www.dnevnik.si/sport/jadranje/1042259204, dostopno 23.08.2011

Preberi izvleček iz članka in odgovori na vprašanja.

Katero državljanstvo sta imela jadralca, preden sta dobila slovensko državljanstvo?

Katere narodnosti sta jadralca?

Zakaj sta želela pridobiti slovensko državljanstvo?

Bosta morala jadralca zdaj, ko sta slovenska državljana, živeti v Sloveniji?

da ne

Morajo slovenski državljani nujno hoditi v slovenske šole?

da ne

Ali lahko nekdo, ki ni slovenski državljan, postane član slovenske državne reprezentance?

da ne

V naši ustavi je zapisano:

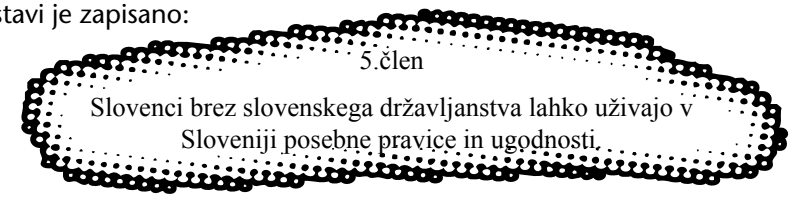

Ali sta bila oba jadralca v času, preden sta dobila slovensko državljanstvo, v Sloveniji tujca?

da ne

Zakaj tako misliš?

Večina učencev v Sloveniji je slovensko državljanstvo dobila ob rojstvu. Kateri pogoj je moral biti izpolnjen, da so ga dobili? (Pravilen je le en odgovor. Označi ga.)

- Oba starša sta morala biti slovenska državljana.
- Vsaj eden od staršev je moral biti slovenski državljan.
- Vsaj en sorodnik (bratranec, teta, stric itd.) je moral biti slovenski državljan.

Slovensko državljanstvo je mogoče pridobiti tudi drugače. Zakaj sta oba jadralca dobila slovensko državljanstvo?

Pogovorite se o svojih rešitvah.

22.

Slovenski državljani in državljanke imajo pravice pa tudi dolžnosti. Tu smo jih nekaj navedli, vendar nismo napisali, ali gre za pravico ali za dolžnost. To napiši ti. Če gre za **pravico**, napiši **P**, če pa gre za **dolžnost**, napiši **D**. Če je nekaj pravica in hkrati dolžnost napiši **P** in **D**.

Plačati davek, ko zaslužiš neko vsoto denarja:

Na volitvah kandidirati za to, da bi opravljal neko politično funkcijo:

Brezplačno se izobraževati na srednji šoli:

Udeleževati se volitev po 18. letu:

Dobivati denarno pomoč, če izgubiš zaposlitev ali postaneš invalid:

Prejemati pokojnino, potem ko si bil več kot tri desetletja zaposlen:

Spoštovati zakone slovenske države:

Dobiti pomoč slovenskih diplomatov, če v tujini zabredeš v težave:

Izobesiti zastavo, ko je državni praznik:

Dokazati svojo identiteto z dokumentom, če to zahteva policist:

Hoditi v osnovno šolo:

Zaposliti se:

Zdraviti se v zdravstvenem domu ali bolnišnici:

Preverite pravilnost svojih rešitev.

23.

Kakšno mnenje pa imaš o svojih sodržavljanih? Kaj po tvojem mnenju najbolje opisuje slovenskega državljana oziroma državljanko? Označi pet opisov!

- ☐ Pripravljen/-a je z orožjem braniti Slovenijo.
- ☐ Navija za slovensko nogometno reprezentanco.
- ☐ Je kristjan/-ka.
- ☐ Pogosto kritizira politike.
- ☐ Ko je državni praznik, izobesi zastavo.
- ☐ Spoštuje ljudi, ki so drugačni od njega/nje.
- ☐ Rad/-a hodi v gore.
- ☐ Rad/-a smuča.
- ☐ Zelo skrbi za svoj avto.
- ☐ Spoštuje zakone in druga pravila.
- ☐ Veliko dela v službi.
- ☐ Doma ima vse pospravljeno.
- ☐ Razen slovenščine govori še neki jezik.
- ☐ Dopust najraje preživlja na morju.
- ☐ Prepira se s sosedi.
- ☐ Rad/-a ima narodno-zabavno glasbo.
- ☐ Je pošten/-a.
- ☐ Je strpen/-a in prijazen/-a do vseh, ki so drugačni od njega/nje.
- ☐ Ni ravno prijazen/-a do ljudi, ki so drugačni od njega/nje.

Če tu nisi našel ustreznih opisov, lahko ustvariš enega, dva ali več lastnih opisov.

Pogovorite se o svojih rešitvah.

Evropska unija

24.

Na evropski celini so v zadnjih 2500 letih delovali veliki znanstveniki in umetniki. Navedi vsaj tri (lahko tudi več):

Vendar so se Evropejci v preteklosti zapletali v strašne vojne in izvrševali zločine. Navedi vsaj dve veliki vojni:

Primerjajte in dopolnite svoje odgovore.

25.

Kdaj so se evropske države pričele gospodarsko povezovati med seboj? (Preberi besedilo na desni strani in označi pravilen odgovor.)

- Leta 1920, kmalu po prvi svetovni vojni.
- Ob koncu 19. stoletja.
- Po drugi svetovni vojni.

Zgodovina Evropske unije

1945 - 1959

Miroljubna Evropa – začetek sodelovanja

Evropska unija je nastala v želji, da se nehajo pogoste in krvave medsosedske vojne, ki so svoj vrh dosegle v drugi svetovni vojni. Trajni mir naj bi uresničili z Evropsko skupnostjo za premog in jeklo, ki je leta 1950 začela gospodarsko in politično povezovati evropske države. Držav ustanoviteljic je bilo šest: Belgija, Francija, Italija, Luksemburg, Nemčija in Nizozemska. Petdeseta leta so bila obdobje hladne vojne med vzhodom in zahodom. Leta 1956 so sovjetski tanki zatrli proteste proti komunističnemu režimu na Madžarskem. Naslednje leto pa je Sovjetska zveza izstrelila prvi satelit Sputnik 1 in tako prevzela vodilno vlogo pri osvajanju vesolja. Leta 1957 so z Rimsko pogodbo ustanovili Evropsko gospodarsko skupnost (EGS) ali „skupni trg".

Vir: Portal EU, http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_sl.htm, dostopen 25.08.2011

V besedilu s spletne strani podčrtaj države, ki so ustanovile Evropsko gospodarsko skupnost.

Iz tu prikazanega besedila lahko razbereš, kateri je bil glavni razlog za to, da so se evropske države začele povezovati.

- Da bi se skupaj uprle prevladi ZDA
- Da bi v Evropi ne bilo več vojne.
- Da bi iz mnogih narodov sestavile en sam narod.
- Da ne bi bile šibkejše od Sovjetske zveze.

Preverite pravilnost svojih rešitev.

26.

Poslanstvo Evropske unije v 21. stoletju je:

- zagotoviti mir, blaginjo in stabilnost svojim prebivalcem;
- preseči **delitve na celini**;
- zagotoviti varno življenje državljanov;
- spodbujati **uravnotežen ekonomski in socialni razvoj**;
- spoprijemati se z izzivi **globalizacije** in ohraniti različnost narodov Evrope;
- podpirati skupne vrednote evropskih državljanov, denimo **trajnostni razvoj** in zdravo okolje, spoštovanje človekovih pravic in socialno **tržno gospodarstvo**.

Vir: http://europa.eu/abc/12lessons/lesson_1/index_sl.htm, dostopno 18.08.2011

Predstavniki Evropske unije so napisali, katere cilje ima Evropska unija v 21. stoletju. Uporabili so nekatere izraze, ki jih osnovnošolci težje razumete. Nekatere od njih smo napisali v **stolpec A**. V **stolpcu B** smo bolj preprosto napisali, kaj ti izrazi pomenijo. Poveži smiselno izraze iz **stolpca A** z ustreznimi opisi iz **stolpca B**.

A		B
delitve na celini		Takšno človekovo ravnanje, ki ne izčrpa in ne onesnaži narave ter omogoča, da bo človeštvo še dolgo živelo na Zemlji.
uravnotežen ekonomski in socialni razvoj		Podjetja, ki hočejo ustvariti dobiček, iščejo kupce za svoje izdelke ali storitve in pri tem tekmujejo z drugimi podjetji; to pomeni, da delajo za ‚trg'.
globalizacija		Razlike med državami, ki so članice EU, naj ne bi bile prevelike, ne v gospodarstvu pa tudi ne v tem, kako dobro ljudje živijo.
tržno gospodarstvo		Države na evropski celini so se v preteklosti večkrat razdelile na dve ali več skupin, ki so se potem vojskovale med seboj.
trajnostni razvoj		Velika podjetja proizvajajo, oglašujejo in prodajajo svoje izdelke po vsem svetu.

Oglej si zgoraj prikazano sliko rok, ki jo najdemo na spletni strani Evropske unije. Kaj naj bi pomenila?

Primerjajte svoje rešitve.

27.

Ena od teh zastav je zastava zveze držav, ki se imenuje Evropska unija. Katera? (Obkroži jo!)

Evropska unija ima tudi himno, odlomek iz skladbe zelo znanega skladatelja. Katerega skladatelja?

Iz katere skladbe?

Poznaš melodijo? da ne

Simboli Evropske unije so tudi na kovancih in bankovcih. Poišči v žepih kateri koli kovanec, ki ima na hrbtni strani slovenski napis. Tam je tudi risba nekega slovenskega simbola. Preriši jo v okvirček.

Kaj predstavlja ta risba?

Ali kateri od kovancev, ki si jih našel/-a, izvira iz druge države?

da ne

Če da, ugotovi, iz katere države izvira?

Ali so kovanci, ki nosijo slovenske napise in simbole, plačilno sredstvo le v Sloveniji?

da ne

Na spletu poiščite odgovor na vprašanje o himni Evropske unije. Predvajaj si jo.

28.

Evropska unija se je razširila, Slovenija polnopravna članica

Petnajsterici se je pridružilo še deset držav članic - Proslave so se vrstile po vsej stari in novi Evropi

Slovenija - sobota, 01.05.2004

Všeč mi je +1 0

LJUBLJANA - Devet let po zadnji širitvi je Evropska unija opolnoči odprla vrata desetim novim članicam. Petnajstim dosedanjim državam so se pridružile Ciper, Češka, Estonija, Litva, Latvija, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija.

V Sloveniji je bila osrednja proslava v Novi Gorici, kjer je predsednik evropske komisije Romano Prodi izrekel dobrodošlico 75 milijonom "novih sodržavljanov", predsednik slovenske vlade Tone Rop pa je izrekel dobrodošlico Evropi. "Doslej je bila Evropa prihodnost Slovenije, zdaj je Slovenija prihodnost Evrope," je poudaril Rop, ki je obenem sosede pozval, da je prišel trenutek za

Natisni Pošlji
Povečaj pisavo

Top iz rubrike Zadnje objavljeno

Edvard Kardelj v Titovi

Vir: Dnevnik, http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/81570, dostopno 23.08.2011

Tu je spletna stran nekega slovenskega časopisa, ki poroča o tem, da je Republika Slovenija postala članica Evropske unije. Dobro si oglej stran in ugotovi, katerega dne se je to zgodilo?

dan

mesec

leto

V besedilu na levi podčrtaj države, ki so istega dne postale članice Evropske unije.

Preverite pravilnost rešitev.

29.

Na zemljevidu Evrope so države, ki so članice Evropske unije, obarvane zeleno. Napisali smo imena držav in sicer tako, kot jih zapisujejo prebivalci teh držav. Zraven zapiši slovensko ime za vsako državo. Na desni so zastave držav, vendar smo jih premešali. Levo od zastave napiši številko države, ki ji zastava pripada.

številka države	ime države	slovensko ime države	številka države	zastave
1.	Portugal			
2.	España			
3.	France			
4.	Italia			
5.	Luxembourg			
6.	Slovenija			
7.	België - Belgique			
8.	Deutschland			
9.	Danmark			
10.	United Kingdom			
11.	Ireland - Eire			
12.	Sverige			
13.	Suomi			
14.	Eesti			
15.	Latvija			
16.	Lietuva			
17.	Polska			
18.	Malta			
19.	Česka republika			
20.	Slovensko			
21.	Österreich			
22.	Magyarország			
23.	Romania			
24.	Ελλάδα			
25.	Κύπρος			
26.	България			
27.	Nederland			
28.	Hrvatska			

Morda nihče ne med vami ne bo rešil pravilno vse naloge. Če primerjate odgovore, pa lahko dopolnite rešitve. Pravilnost vaših rešitev lahko preverite na portalu Evropske unije

30.

Smo državljani Slovenije, hkrati pa državljani Evropske unije. Evropska unija je velik prostor z velikim številom prebivalcev. Državljani unije lahko prosto potujemo v tem velikem prostoru, se kjer koli v njem naselimo, se kjer koli v njem izobražujemo, zaposlimo. Podjetja lahko poslujejo v vsem tem prostoru brez ovir. Kupcev za tisto, kar ponujajo, je ogromno.

V listinah Evropske unije je zapisano, da unija dopušča ‚prost pretok **blaga*** in **storitev****', ‚prost pretok oseb in **kapitala*****'. Kaj pomenijo ti zapleteni izrazi? Vsakega od njih smiselno poveži z enim od zapisov na desni.

prost pretok blaga	Nemške banke dajo posojilo slovenskemu podjetju, ki hoče kupiti nove stroje.
prost pretok storitev	Slovenec Mitja je pet let študiral v Nemčiji. Potem ko je diplomiral, se je zaposlil v Avstriji.
prost pretok oseb	Slovensko podjetje prodaja električne naprave po vsej Evropski uniji.
prost pretok kapitala	Serviser računalnikov iz Nove Gorice popravi računalnik stranki v Gorici (Italija).

Primerjajte rešitve.

Besednjak

***Blago** - izdelek ali pridelek, namenjen prodaji na tržišču.

****Storitev** - delo, ki ga nekdo plača.

*****Kapital** - denar ali drugačna oblika vrednosti, ki prinaša dohodek.

31.

Kot državljani Evropske unije (EU) imamo kar nekaj pravic, ki nam lahko izboljšajo življenje. Nekaj teh pravic smo tu navedli. Pri vsaki označi, kako pomembna je zate.

Če se ti zdi zelo pomembna, nariši tri zvezdice - ***

Če se ti zdi srednje pomembna, nariši dve zvezdici - **

Če se ti zdi manj pomembna, nariši eno zvezdico - *

Pravice:

- Lahko se **zaposlimo** v drugi državi, ki je tudi članica EU.
- Lahko **študiramo** v drugi državi, ki je tudi članica EU.
- Lahko **prebivamo** v drugi državi, ki je tudi članica EU.
- Ko **potujemo** v drugo državo, ki je članica EU, se ni treba ustaviti in pokazati potni list.
- Če na drugi celini (na primer v Afriki) zaidemo v težave, nam bodo pomagali diplomati katere koli od držav, ki so članice EU.

Pogovorite se o svojih ocenah.

32.

Večina slovenskih državljanov podpira naše članstvo v Evropski uniji. Vendar se hkrati zavedajo, da tudi politiki v Evropski uniji delajo napake. O napakah pišejo časopisi. Preberi naslednji odlomek iz časopisnega članka.

… slepi potrošniki bruseljske pameti

… kritičen odnos do dela evropskih institucij je dobrodošel, saj … tudi v Bruslju delajo napake.

Bruseljski zakoni vse bolj krojijo življenja državljanov Evropske unije, tudi Slovencev… Evropske institucije … se ukvarjajo tudi z vprašanji, kot so normativi za kumarice in banane ali velikost embalaže za kavo… državam članicam (je bilo) dovoljeno uvažati le banane z minimalno dolžino 14 centimetrov in minimalno širino 27 milimetrov, hkrati pa posamezni plodovi niso smeli biti deformirani ali nenormalno ukrivljeni … s 1. junijem 2009 je evropska komisija … te omejitve ukinila.

Povzeto po: Dnevnik, http://www.dnevnik.si/objektiv/v_objektivu/1042417258 , dostopno 23.11.2011

Kaj je hotel povedati novinar v tem članku.

Je novinar kritiziral ali hvalil evropske predpise, ki določajo, kako velike smejo biti banane?
kritiziral hvalil

Ali ti predpisi še veljajo? da ne

Je prav ali narobe, če včasih kritiziramo evropske politike? prav narobe

Kaj pomeni izraz ‚bruseljski zakoni'? Označi pravilni odgovor.

- Zakoni, ki jih sprejmejo belgijski politiki v Bruslju, veljajo pa v Belgiji.
- Zakoni, ki jih sprejmejo evropski politiki v Bruslju, veljajo pa v vsej Evropski uniji.
- Zakoni, ki jih sprejmejo evropski politiki v Bruslju, veljajo pa v tistih članicah unije, ki to želijo.

Primerjajte svoje rešitve.

3. Slovenija je utemeljena na človekovih pravicah

Univerzalne pravice

1.

Leta 1948 so se predstavniki držav dogovarjali, katerih človekovih pravic se ne sme kršiti v nobeni državi. Na koncu so pravice zapisali tako, da so se z njimi strinjale vse države.

Niso jih mogli zapisati zelo podrobno in natančno (oglej si zapis na strani 73 in 74). Če bi namreč kdo to poskusil, bi nekatere države tega ne sprejele. Kaj bi se, na primer, zgodilo, če bi katera od držav predlagala, naj vsi sprejmejo naslednje pravice:

- Predlog pravice: ‚Vsaka odrasla ženska ima pravico sama potovati in voziti avto.'
  V kateri državi te pravice ne bi sprejeli?

- Predlog pravice: ‚Vsakdo ima pravico ustanoviti politično stranko.'
  V kateri državi te pravice ne bi sprejeli?

- Predlog pravice: ‚Vsaka ženska ima pravico, da si z oblačilom popolnoma pokrije telo in obraz.'
  V kateri državi te pravice ne bi sprejeli?

- Predlog pravice: ‚Učenci in učitelji imajo pravico, da šole opremijo z verskimi simboli (križi ✝, polmeseci ☪, judovskimi zvezdami ✡ itd.).'
  V kateri državi te pravice ne bi sprejeli?

- Predlog pravice: ‚Vsak človek je svoboden, zato se lahko svobodno odloči, ali bo med vožnjo z avtomobilom privezan ali ne.'
  V kateri državi te pravice ne bi sprejeli?

Primerjajte odgovore.

2.

Se strinjaš z naslednjimi trditvami:

- Vsak človek naj skrbi le za to, da ne bodo kršene njegove lastne pravice, drugi ljudje pa naj skrbijo za svoje pravice.

  strinjam se ne strinjam se

  Zakaj?

- Slovenski politiki in državni uradniki naj bi spoštovali le človekove pravice slovenskih državljanov, ne pa tudi človekovih pravic tujcev, ki pridejo v Slovenijo.

  strinjam se ne strinjam se

  Zakaj?

- Sodišče bi moralo tistim, ki so storili hudodelstvo, odreči človekove pravice.

  strinjam se ne strinjam se

  Zakaj?

Skupaj odgovorite na naslednje vprašanje: Je res mogoče kateremu koli posamezniku odreči človekove pravice?

3.

Slovenski/-a varuh/-inja človekovih pravic vsako leto napiše poročilo o tem, kdo je v naši državi kršil človekove pravice in komu jih je kršil. To napiše zato, da bi te kršitve odpravili. Pomočniki varuha/-inje so obiskali dom, v katerem prebivajo starejši ljudje, ki so bolni in nemočni. V poročilo so zapisali:

‚Nismo … spregledali očitka stanovalke ... zavoda, ki je povedala, da je osebje včasih neprijazno in da **znajo kdaj tudi klofniti**. *Takšna izjava je skrb vzbujajoča, saj kaže na primer telesnega kaznovanja stanovalcev. Predlagali smo, da je obiskani zavod posebej pozoren na znake, ... grdega ravnanja s stanovalci … ‘*

(Prirejeno po primeru iz letnega poročila varuha človekovih pravic za leto 2010, str. 335. http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP10.pdf)

Katero od pravic, ki jih imajo stanovalci v tistem domu, je osebje morda kršilo? Tu je nekaj zapisov človekovih pravic. (Označi pravilni odgovor.)

- Ljudje so med seboj enaki ne glede na barvo kože, spol, narodnost, vero ali prepričanje.
- Nikogar se ne sme mučiti ali ponižati.
- Vsakdo ima pravico, da ga sodniki obravnavajo enako kot vse druge ljudi.
- Vsakdo ima lahko premoženje. Tega mu nihče ne sme vzeti.

Preverite pravilnost vaših odgovorov.

4.

Ena od človekovih pravic je pravica beguncev, da dobijo zatočišče pred preganjanjem. Poišči jo na strani 73 in jo tu napiši:

Vendar se stvari pri sprejemanju beguncev pogosto močno zapletejo. Tu je opis izmišljenega dogodka, ki pa bi se prav lahko zgodil v naših krajih.

Slovenska pomorska policista Miha in Andrej sta v meglenem jutru v policijskem čolnu na morju blizu Pirana. Naletita na večji čoln, poln beguncev iz države v Severni Afriki, kjer vlada diktator, ki kruto ravna s prebivalci. Begunci v čolnu se želijo izkrcati in ostati v Sloveniji. Policistoma povedo, zakaj menijo, da jih mora Slovenija sprejeti. Navedejo torej svoje razloge ali argumente za to. Kako prepričljivi se ti zdijo njihovi razlogi? (Koliko bi tebe prepričali, če bi bil/-a policist/-ka?)

Nalogo rešujte po skupinah. S številko od 1 do 5 označite, kako prepričljiv se vam zdi razlog beguncev in policistov. Pri tem je 5 zelo prepričljiv razlog, 1 pa povsem neprepričljiv razlog.

Razlogi beguncev

‚Spustite nas v Slovenijo, kajti …'

- ‚… v naši državi nas preganjajo – če se vrnemo, nas bodo zaprli ali morda celo ubili.'
  5 4 3 2 1
- ‚… z nami so otroci, ki so bolni.'
  5 4 3 2 1
- ‚… če nas napodite, nimamo več kam oditi. Na morju lahko umremo.'
  5 4 3 2 1
- ‚… če nas spustite v Slovenijo, vam bomo koristili. Zaposlili se bomo, med nami so računalniški inženirji in zdravniki.'
  5 4 3 2 1
- ‚… pri vas bomo ostali le nekaj mesecev, da si opomoremo. Potem gremo naprej v Anglijo.'
  5 4 3 2 1
- ‚… naša človekova pravica je, da nam daste zatočišče, saj smo begunci.'
  5 4 3 2 1

Slovenija je utemeljena na človekovih pravicah

Policista MIHA in ANDREJ se pogovarjata o tem, ali naj bi se jim dovolilo[1], da se izkrcajo. Policist MIHA jim ne bi dovolil, da vstopijo v Slovenijo in ANDREJU navede razloge za to svoje stališče. Označi, kako prepričljivi se ti zdijo MIHOVI razlogi.

Miha: »Jaz bi jim ne dovolil, da vstopijo v Slovenijo, kajti ...'

- ‚... če dovolimo, da se izkrcajo tile, jih bo prišlo v Slovenijo še mnogo.'
  5 4 3 2 1
- ‚... revni so in bolni. Slovenija bo imela z njimi velike stroške.'
  5 4 3 2 1
- ‚... med njimi so morda kriminalci. Nikoli ne veš.'
  5 4 3 2 1
- ‚... zakaj pa hočejo ravno v Slovenijo? Naj gredo v sosednjo Italijo!'
  5 4 3 2 1
- ‚... tako drugačni so od nas, nikoli ne bodo podobni Slovencem.'
  5 4 3 2 1
- ‚... sploh ne vemo, ali jih v njihovi domovini res preganjajo.'
  5 4 3 2 1

Policist ANDREJ bi beguncem dovolil, da vstopijo v Slovenijo. Navede svoje razloge za to stališče. Označi, kako prepričljivi se ti zdijo.

Andrej: ‚Jaz bi jim dovolil, da vstopijo v Slovenijo, kajti...'

- ‚... v Evropski uniji nas bodo kritizirali, če jim ne pustimo vstopiti.'
  5 4 3 2 1
- ‚... naj vstopijo in tako dobijo priložnost dokazati, da jih v njihovi domovini res preganjajo.'
  5 4 3 2 1
- ‚... v Sloveniji ni veliko beguncev in gotovo lahko poskrbimo za te reveže.'
  5 4 3 2 1
- ‚... tudi midva bi se lahko kdaj znašla v takšnem položaju. Vesela bi bila, če bi nama kdo pomagal.'
  5 4 3 2 1
- ‚... če jih napodiva nazaj na morje in se jim kaj zgodi, bova kriva midva.'
  5 4 3 2 1
- ‚... dobiti zatočišče pred preganjanjem je človekova pravica!'
  5 4 3 2 1

Vsaka od skupin drugim poroča o tem, kako je ocenila razloge beguncev. O tem nato skupine razpravljajo med seboj (lahko dosežejo soglasje?).

1. O tem dovoljenju sicer ne morejo odločati sami policisti. V tej zgodbi smo vse skupaj poenostavili.

5.

Včasih so pravice enega človeka v nasprotju s pravico drugih ljudi. Kako ravnati v takšnih primerih? Rešite spodnje naloge v skupinah. Preden pričnete z reševanjem, preberite poenostavljeni zapis človekovih pravic v tem delovnem zvezku na straneh 73 in 74. Potem preberite zgodbo o brodolomcih z vesoljske ladje Sirius.

BRODOLOMCI IZ VESOLJSKE LADJE SIRIUS

Vesoljska ladja Sirius, ki prevaža turiste z Zemlje na letovanje na planet Cerus, je na svoji poti zašla v meteoritsko nevihto. Precej poškodovana je zasilno pristala na zapuščenem planetu Marius. Vseh 200 potnikov je preživelo, med njimi si tudi ti. Na Mariusu so Zemljani pred leti zgradili reševalno postajo. Vendar je ladja pristala na mestu, ki je več tednov hoda od postaje. Peš se napotite proti reševalni postaji. Rešili ste nekaj hrane in oblačil. Na poti pa nastajajo problemi, ki jih morate rešiti skupaj, a tudi hitro, saj so zaloge hrane in vode omejene.

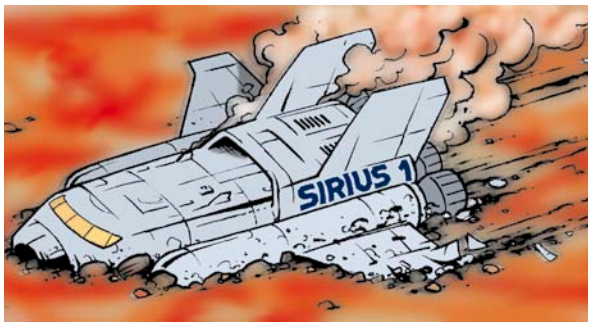

V nadaljevanju je opisanih dvanajst problemov, ki jih imate na poti do reševalne postaje. Vaša skupina mora sproti reševati te probleme. Za kakšne rešitve bi se zavzemal/-a ti? Obkroži odgovor *A* ali *B*.

1. Neka ženska v skupini ves čas joka. Mnoge člane skupine to strašno moti. Kako bi ti rešil/-a problem?

   A Pustili jo bomo še naprej jokati.

   B Če hoče hoditi z nami, naj neha jokati, sicer bo morala zapustiti našo skupino in hoditi sama.

2. Ob pristanku se je nekaj ljudi poškodovalo. Ti ljudje zavirajo vaše potovanje. Skrbi vas, da vam bo zato zmanjkalo hrane in vode, preden boste prišli na cilj. Kaj storiti?

   A Hitrost potovanja bomo prilagodili tem ljudem in tvegali, da stradamo.

   B Pustili jih bomo za seboj in tvegali, da zgrešijo pot.

3. Razpravljate o tem, kdo bo nosil hrano in koliko ur na dan boste hodili. Vsak ima o tem kakšno idejo in z razpravo izgubljate dragoceni čas. Kako ravnati?

   A Vseeno se bomo držali pravila, da vsak lahko pove, kar misli.

   B Z glasovanjem bomo hitro izbrali vodjo skupine in odslej bo on odločal o vsem.

4. Starejši par, ki zavira skupino, prostovoljno izjavi, naj ju skupina pusti za seboj. Kaj storiti?

   A Pomagali jima bomo, da bosta lahko hodila z nami, čeprav bo šlo potem počasneje.

   B Sprejeli bomo njuno ponudbo.

5. Odkrili ste, da je oseba, ki je odgovorna za hrano in vodo, 6 let preživela v zaporu zaradi kraje. Vendar je doslej svoje delo v skupini dobro opravljala. Kako ravnati po tem odkritju?

   A Tej osebi bomo pustili, da še naprej opravlja svoje delo.

   B Ne bomo tvegali. Njene naloge bo opravljal nekdo drug.

6. Na Mariusu je zelo hladno. Ob zasilnem pristanku so nekateri ljudje izgubili svoja oblačila. Kaj storiti?

   A Ljudem bomo dovolili, da vsak obdrži oblačila, ki jih je rešil ob pristanku.

   B Ljudi bomo prisilili, da oblačila enakomerno porazdelijo med vse člane skupine.

7. Neki moški ne opravlja nalog, ki mu jih je skupina zaupala. Pravi, da je tako ali tako vseeno, saj naj bi bila situacija brezupna. Kaj storiti?

   A Pustili ga bomo, naj dela, kar hoče.

   B Zagrozili mu bomo, da ga bomo kaznovali, če ne bo opravljal svojih nalog.

8. Nekdo ves čas kritizira tiste, ki so izbrali smer, v katero hodimo. Njegove pripombe so začele motiti druge ljudi. Kaj storiti?

   A Pustili ga bomo, da s svojim kritiziranjem nadaljuje.

   B Ločili ga bomo od ostalih ljudi.

9. Neko žensko ste zalotili, da krade hrano iz torbe nekoga drugega. Kako ukrepati?

   A Kaznovali jo bomo njenemu dejanju primerno.

   B V poduk drugim jo bomo kaznovali bolj, kot si je zaslužila.

10. Enajstletni fant kar naprej izziva člane skupine in povzroča takšne težave, da zaradi tega skupina napreduje počasneje. Njegovi starši ga ne morejo umiriti, vendar pa tudi ne pustijo drugim, da bi poskusili vplivati nanj. Kaj storiti?

    A Spoštovali bomo voljo fantovih staršev.

    B Volje staršev ne bomo upoštevali, fanta bomo dodelili drugi družini.

11. Neka ženska rodi otroka. Mati in otrok sta tako šibka, da bosta verjetno umrla, če ne bosta kakšen dan počivala. Kaj storiti?

    A Vsi bomo čakali toliko časa, da si bosta otrok in mati opomogla.

    B Nadaljevali bomo s potovanjem in tvegali, da oba umreta.

12. Nekdo v skupini je zbolel in potrebuje transfuzijo krvi. Nekateri člani skupine imajo isto krvno skupino, vendar nihče noče prostovoljno dati krvi obolelemu, saj se vsi bojijo, da se bodo pri tem okužili. Kaj storiti?

    A Sprijaznili se bomo s tem, da bolnik ne bo dobil transfuzije krvi, ki jo potrebuje.

    B Nekoga od tistih, ki imajo isto krvno skupino kot bolnik, bomo prisilili, da bo bolniku oddal nekaj svoje krvi.

Zdaj lahko ugotovite, kakšne posledice bi imele vaše odločitve. Na strani 75 si oglejte tolmačenje vaših odgovorov.

6.

Ena od človekovih pravic, ki so pomembne tudi za otroke:

‚Nihče se ne sme vmešavati v človekovo zasebno življenje in v njegovo družino. Nihče ne sme vstopati v njegovo stanovanje.‘

Vendar je včasih težko presoditi, kdaj se nekdo ‚vmešava v človekovo zasebno življenje‘. Kaj meniš o naslednjih primerih:

Dobro se razumeš s 16-letno sosedo Tino. Vendar v zadnjem času sumiš, da uživa neko prepovedano drogo. Ko si pri njej na obisku, ona skoči v trgovino. Na mizi je njen dnevnik. Hitro prebereš nekaj strani, da bi morda izvedel/-a, ali res uživa droge (morda ji boš lahko pomagal/-a). Je to ‚vmešavanje v zasebnost‘? da ne

Zakaj tako misliš?

Iz sosednjega stanovanja slišiš kričanje. To poveš staršem. Potem greste pozvonit, da bi preverili, ali je vse v redu. Je to ‚vmešavanje v zasebnost‘? da ne

Zakaj tako misliš?

Ko poskušaš telefonirati, v slušalki slišiš pogovor dveh oseb. Zazdi se ti, da govorita o tem, kako bosta vlomila v neko stanovanje. Prisluškuješ, da bi izvedel, kdo sta in kje nameravata vlomiti. Je to ‚vmešavanje v zasebnost‘? da ne

Zakaj tako misliš?

Pri neki sošolki si večkrat opazil/-a hude podplutbe in modrice, kakršne dobimo od udarcev. Vprašal/-a si jo, kaj se je zgodilo. Ker ti ni hotela povedati, si o tem povedal/-a razredničarki. Je to ‚vmešavanje v zasebnost‘? da ne

Zakaj tako misliš?

Pogovorite se o odgovorih.

7.

Vse človekove pravice so pomembne tudi za otroke. Nekatere zato, ker se bodo lahko sklicevali nanje, ko bodo stari 18 let. Nekatere pa zato, ker se nanje lahko sklicujejo že danes. Preglej poenostavljeni zapis človekovih pravic na strani 73 in 74. Zapiši zaporedne številke tistih človekovih pravic, na katere se otroci lahko sklicujejo.

Poskusite priti do skupnega mnenja o tem, katere od človekovih pravic se nanašajo tudi na otroke.

Slovenija je utemeljena na človekovih pravicah

8.

Otroci imajo tudi svoje posebne pravice, **otrokove pravice**. Ena od osnovnih otrokovih pravic je, na primer, pravica do šolanja in igre. Ali jo povsod upoštevajo?

V Indiji je več milijonov otrok, starih 12 – 15 let, zaradi revščine prisiljenih delati tudi po 10 ur na dan, namesto da bi hodili v šolo.

Nekateri otroci izdelujejo v tovarnah superge. Zelo malo zaslužijo, morda evro na dan. Pa vendar s tem denarjem vzdržujejo tudi starše, ki so brezposelni. Superge, ki jih izdelujejo tisti otroci, prodajajo tudi v Evropi.

Nekateri Evropejci so pozivali k temu, naj bi superge ne kupovali, ker to prinaša dobiček tistim, ki izkoriščajo otroke. Drugi pravijo, naj bi superge vendarle kupovali, saj če otroci izgubijo delo, bodo njihove družine stradale. Kakšno pa je tvoje stališče?

Superg naj ne bi kupovali. Superge naj bi kupovali.

Zakaj tako misliš?

Vsak naj sošolce seznani s svojim stališčem, potem pa skušajte v pogovoru priti do skupnega stališča.

9.

V nekaterih evropskih deželah je mnogo družin, ki so revne in imajo veliko otrok. Na sliki je romunska družina z osmimi otroki. Starša sta bila osumljena, da sta najmlajšega, devetega otroka (15-mesečno deklico) prodala angleškemu paru, ki ni imel lastnih otrok. To je potem raziskovala policija.

Takšne primere mnogi obsojajo, saj je kršena ena najpomembnejših otrokovih pravic. Katera? Poišči jo na 76. strani tega delovnega zvezka in prepiši na spodnji črti.

Vendar so nekateri menili, da takšno dejanje ni slabo. Opozorili so, da bo deklica v Angliji imela boljše življenje pri novih starših; če bi ostala pri svoji družini, se ne bi mogla izobraziti, saj ni bilo dovolj denarja za to, v Angliji pa se bo lahko nekoč vpisala na univerzo.

Se ti strinjaš s tem mnenjem? da ne

Zakaj tako misliš?

Pogovorite se o tem primeru.

10.

Če so otrokom kršene njihove pravice, lahko poiščejo pomoč pri varuhu človekovih pravic.Varuh sicer ni sodnik ali policist. Lahko le opozori, da je treba krivico popraviti. Ker pa ima velik ugled, opozorilo pogosto upoštevajo. Preberi o naslednjem resničnem primeru:

‚Desetletni deklici sta v prometni nesreči umrla oba starša.

Njena želja je bila, da bi odraščala pri dedku in babici. Do svojega petega leta je s starši živela pri njima, tudi pozneje je tam večkrat prespala. Da sta jo vzela k sebi, ji je pomagalo pri žalovanju.

Vendar je ***Center za socialno delo****, ki odloča v takšnih primerih, sklenil, naj deklica živi pri stricu – čeprav s stričevo družino nikoli ni imela tesnih stikov. Tako so se odločili kljub temu, da je deklica jasno povedala, da želi ostati pri babici in dedku.*

Babica in dedek sta prosila za pomoč varuha človekovih pravic. Pismo mu je napisala tudi deklica. Zapisala je, da želi ostati pri dedku in babici, predlagala pa je naslednje: eno leto bi jo poskusno pustili pri dedku in babici in če bi bilo kaj narobe, se še vedno lahko preseli k stricu.

Varuh je Centru predlagal, naj še enkrat premislijo, katera rešitev bi bila za deklico najboljša. V Centru so potem vendarle odločili, naj deklica ostane pri starih starših, stric pa je postal njen ***skrbnik******.‘

(Prirejeno po primeru iz letnega poročila varuha človekovih pravic za leto 2005, str. 214. http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/Varuh_LP_2005.pdf)

V tem primeru sprva niste bili upoštevani dve otrokovi pravici. Kateri? Označi pravilna odgovora.

- [ ] Otroci imajo pravico do zadostne količine hrane in do čiste vode.
- [ ] Otroci imajo pravico do ustrezne življenjske ravni.
- [ ] Otroci imajo pravico biti s svojimi družinami ali s tistimi, ki bodo najbolje skrbeli za njih.
- [ ] Otroci imajo pravico do zdravstvenega varstva.
- [ ] Otroci s posebnimi potrebami imajo pravico do posebne skrbi in do usposabljanja.
- [ ] Otroci imajo pravico do izražanja lastnega mnenja in do tega, da se to mnenje upošteva, če je le mogoče.

Primerjajte rešitve.

Besednjak

***Centri za socialno delo** - ustanove, ki pomagajo ljudem v stiski. Tam zaposleni strokovnjaki med drugim skrbijo za otroke brez staršev. Vendar tudi oni lahko naredijo napako. V tem primeru so jo na pobudo varuha popravili.

**** Skrbnik** - kdor skrbi za koristi, pravice druge osebe.

11.

Zakaj starši in drugi odrasli otrokom preprečujejo, da bi videli nekatere filme ali televizijske oddaje?

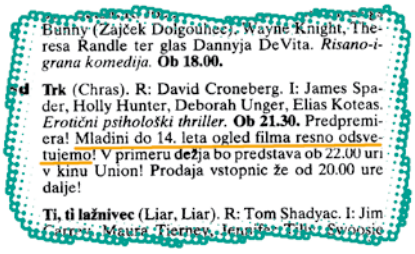

Bunny (Zajček Dolgoušec). Wayne Knight, Theresa Randle ter glas Dannyja DeVita. *Risano-igrana komedija.* **Ob 18.00.**

Trk (Chras). R: David Croneberg. I: James Spader, Holly Hunter, Deborah Unger, Elias Koteas. *Erotični psihološki thriller.* **Ob 21.30.** Predpremiera! Mladini do 14. leta ogled filma resno odsvetujemo! V primeru dežja bo predstava ob 22.00 uri v kinu Union! Prodaja vstopnic že od 20.00 ure dalje!

Ti, ti lažnivec (Liar, Liar). R: Tom Shadyac. I: Jim [illegible] Maura Tierney, Jennifer Tilly, Swoosie

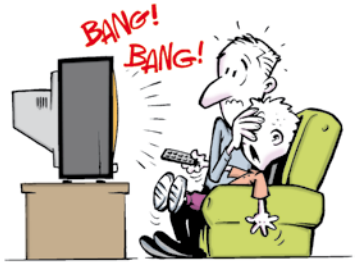

V tej napovedi filmov piše, da film resno odsvetujejo mlajšim od 14 let. Menite, da to odsvetovanje res odvrne mlade od ogleda filma? da ne

Zakaj tako misliš?

V nekaterih deželah (npr. v Angliji) je mlajšim od 16 let celo prepovedan ogled filma, v katerem so prizori grobega nasilja ali preveč spolnosti. Se ti zdi to prav, če gre za nasilje? da ne

Zakaj tako misliš?

Se ti zdi to prav, če gre za spolnost? da ne

Zakaj tako misliš?

Pogovorite se o svojih odgovorih.

12.

Predstavniki držav so podpisali dogovor (konvencijo) o pravicah otrok (glej zadnjo stran). V besedilu je zapisano, da morajo države ščititi otroke pred različnimi **zlorabami***.

Zlorabljeni otroci in mladostniki si včasih ne upajo o zlorabah obvestiti tistih, ki bi jim lahko pomagali. Ali veš, čemu je namenjena telefonska številka 080-12-34? Odgovor dobiš, če prebereš, kar je tu narobe obrnjeno.

Na to številko lahko javiš vsak primer nasilja nad tedoj ali drugo mladoletno osebo. Tam so ljudje, ki ti lahko pomagajo.

Vir: Zveza prijateljev mladine Slovenije

Na črto pravilno prepiši, kar smo obrnili.

Preverite pravilnost rešitve.

13.

Matevža pred šolo večkrat pričakata fanta iz višjega razreda, mu grozita, ga včasih udarita in od njega zahtevata denar. Kaj naj Matevž stori?

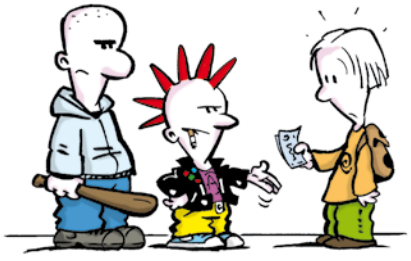

Veš za podoben primer na tvoji šoli? da ne

Če veš, ga opiši in napiši, kako se je končal.

Primerjajte odgovore.

Besednjak

***Zloraba otroka** - takšno ravnanje z otrokom, ki je proti njegovi voji in otroka prizadene.

Slovenija je utemeljena na človekovih pravicah

14.

Preprodajalci prepovedanih drog včasih ponujajo drogo celo otrokom. Kaj naj bi osnovnošolec storil, če mu nekdo ponuja nekaj, kar bi lahko bila droga?

Če kdo od vas pozna kakšen tovrstni primer, naj pove o njem. Pogovorite se o tem, kako ravnati v takšnih primerih.

15.

Naš risar je na strani 73 in 74 na zabaven način z risbami ponazoril deset človekovih pravic. Risbe smo označili s črkami. Tu smo črke ponovno napisali. K tem črkam napiši številko človekove pravice, ki jo posamezna risba ponazarja in je z besedami izpisana na teh straneh.

človekove pravice

črka ob risbi	številka pravice	črka ob risbi	številka pravice
A.		E.	
B.		F.	
C.		G.	
Č.		H.	
D.		I.	

Skupaj ugotovite, ali ste pravilno povezali risbe s pravicami.

16.

Tu smo v preprosti obliki izpisali otrokove pravice. Risar jih je ponazoril tako, da je namesto staršev in otrok narisal ptiče. Ali na risbah prepoznaš, katere otrokove pravice ponazarjajo?

Poveži s črto vsako od povedi z ustrezno risbo.

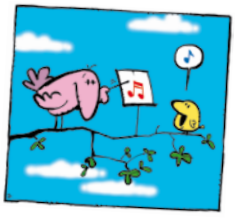

1. Otroci imajo pravico biti s svojimi družinami ali s tistimi, ki bodo najbolje skrbeli za njih.
2. Otroci imajo pravico do zadostne količine hrane in do čiste vode.
3. Otroci imajo pravico do ustrezne življenjske ravni.
4. Otroci imajo pravico do zdravstvenega varstva.
5. Otroci s posebnimi potrebami imajo pravico do posebne skrbi in do usposabljanja.
6. Otroci imajo pravico do igre.
7. Otroci imajo pravico do brezplačnega izobraževanja.
8. Otroci imajo pravico do varnosti in do zaščite pred poškodbami in zanemarjanjem.
9. Otroci ne smejo biti poceni delovna sila ali vojaki.
10. Otrokom mora biti dovoljeno govoriti njihov materni jezik in izražati njihovo lastno vero in kulturo.
11. Otroci imajo pravico do izražanja lastnega mnenja in do druženja ter izmenjevanja mnenj.

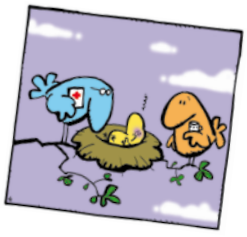

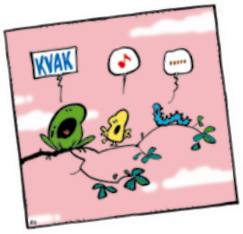

Besedilo: UNICEF (povzeto po Amnesty International)

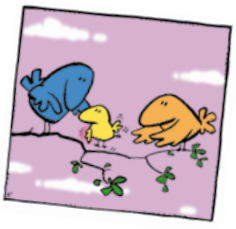

Skupaj ugotovite, katere povezave so pravilne.

Slovenija je utemeljena na človekovih pravicah

Verovanja, verstva in država

1.

Ljudje so se že v davni preteklosti med seboj povezali tako, da so sprejeli enake verske nauke in častili iste bogove ali istega (edinega) boga. Nastala so velika verstva, ki imajo na milijone vernikov. Pri nastanku ali širjenju teh verstev so imeli glavno vlogo veliki verski učitelji in preroki. Preberi kratko pripoved o vsakem od teh verskih učiteljev. Zapiši ime učitelja in ime verstva. (Poleg opisa verstva je fotografija, ki prikazuje vernike teh verstev.)

Verski učitelj se je rodil okoli leta 560 pr. n. št. v Indiji. Njegovo pravo ime je bilo Sidharta Gautama, vendar ga danes poznamo pod drugi imenom. Učil je, da ljudje trpijo, ker si nenehno nekaj želijo in ker se ne morejo sprijazniti s tem, da se v svetu vse spreminja in nekoč mine. V globokem premišljevanju o tem svetu lahko dosežemo, da ne trpimo več.

Ime verskega učitelja, pod katerim je danes najbolj znan:

Ime verstva:

Bil je **prerok***, ki je svoje ljudstvo pripeljal iz Egipta nazaj v njegovo domovino, Izrael. Tako kot njegovo ljudstvo je veroval, da obstaja en sam Bog, ki je vladar vsega. Bog naj bi mu na Sinajski gori razodel deset svojih zapovedi.

Ime preroka:

Ime verstva:

Rodil se je v Betlehemu pred malo več kot 2000 leti. Bil je verski učitelj, za katerega verniki danes verjamejo, da je bil odrešenik človeštva. S svojo smrtjo na križu se je žrtvoval za ljudi. Verniki verjamejo, da je vstal od mrtvih in tako pokazal pot v večno življenje.

Ime verskega učitelja:

Ime verstva:

Deloval je na Arabskem polotoku, po letu 600 našega štetja. Učil je, da je v zakonih, ki jih je zapisal, Božja beseda. V teh zakonih je med drugim zapisano, da je treba biti pravičen, opravljati dobra dela in večkrat na dan moliti. Preroka se ne sme upodabljati, zato smo na levi samo izpisali njegovo ime z arabskimi črkami.

Ime preroka:

Ime verstva:

V najstarejšem verstvu, ki je razširjeno v Indiji, pa poznajo več Bogov (Brahmo, Višnuja, Šivo). Verstvo je staro skoraj 5000 let. Reka Ganges je za vernike sveta reka. Mnogi verniki se okopljejo v njej. Verjamejo, da se po smrti človekova duša ponovno naseli v človeškem ali živalskem telesu.

Ime verstva:

Primerjajte odgovore.

Besednjak

***Prerok** - kdor napoveduje prihodnje dogodke in se pri tem sklicuje na boga.

2.

Tu je zemljevid sveta. Na njem označi, kje približno prevladujejo največja verstva. Takole označi:

- hinduizem ////////
- budizem *********
- judovstvo ~~~~~~~~~~
- krščanstvo \\\\\\\\\\
- islam ##########

Primerjate rešitve in jih dopolnite.

3.

Skupina slovenskih romarjev je obiskala Jeruzalem, mesto na Bližnjem vzhodu, ki je sveto mesto treh velikih verstev: judovstva, krščanstva in islama. Slovenski romarji so presenečeno ugotovili: V petek je bil zaprt del trgovin. V soboto je bil zaprt drugi del trgovin. V nedeljo je bil zaprt tretji, manjši del trgovin.

Ugotovili so, da:

v petek praznujejo (kdo?) _____

v soboto praznujejo _____

v nedeljo praznujejo _____

Kaj je tem trem verstvom skupnega? (Označi pravilni odgovor.)

- ☐ Priznavajo enega samega Boga.
- ☐ Imajo povsem enake verske knjige.
- ☐ Verski obredi so si zelo podobni.

Na risbah so duhovniki treh verstev označeni s črkami.
Napiši ustrezno črko ob ustrezno poimenovanje duhovnika.

židovski duhovnik (rabin) _____

katoliški duhovnik _____

islamski duhovnik _____

Skupaj ugotovite, kateri odgovori so pravilni.

A B C

4.

V judovstvu in krščanstvu je že iz starodavnih časov znanih deset zapovedi. Tem desetim zapovedim pravimo tudi **dekalog***. Napišite tiste od desetih zapovedi, ki jih poznate.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Nekateri izrazi iz desetih zapovedi so malce starinski. Katerih izrazov ne razumete?

Vsaka skupina dopolni svoje odgovore. Skupaj razložite izraze, ki jih niste razumeli.

5.

Slika prikazuje vernika, ki pripada verstvu vudu. To je najstarejša znana religija, stara najmanj 10.000 let. Pojavila se je v Afriki, ko pa so Afričane kot sužnje vozili v Ameriko, se je verstvo vudu razširilo tudi tja. Zanj je značilen politeizem ali mnogoboštvo. Zapiši, kaj pomeni ta beseda.

Ali poznaš še kakšno mnogoboštveno verstvo? (Preglej nalogo 1 v tem poglavju.)

Skupaj ugotovite, katera odgovora sta pravilna.

Besednjak

***Dekalog** - beseda, sestavljena iz grških besed *deka* (deset) in *log(os)* (beseda, govor, misel).

6.

Na katera od spodnjih vprašanj odgovarjajo verstva, na katera pa znanost? Vpišite V za verstva ali Z za znanost. Če na vprašanje odgovarja tako verstvo kot znanost, vpiši V in Z.

1. Kdo je ustvaril vesolje?
2. Ali je škodljivo jesti meso?
3. Ali lahko upamo, da bomo živeli po smrti?
4. Zakaj so izumrli dinozavri?
5. Kaj naj bi človek v življenju dosegel?
6. Zakaj je določeno dejanje dobro, neko drugo pa slabo?
7. Ali smemo klonirati ovce, druge živali in človeka?
8. Katera pravila so tako sveta, da bi jih moral spoštovati vsak človek?
9. Ali so razen na Zemlji še kje v vesolju razumna bitja?
10. Ali imata človek in opica skupnega prednika?

Zdaj si ponovno oglej tista vprašanja, za katera si menil, da nanje odgovarjajo verstva. Ali meniš, da si nekatera od teh vprašanj zastavljajo tudi ljudje, ki niso verni? da ne

Katera od teh vprašanj si zastavljajo (napišite številke)?

Ugotovite, kje imate enaka, kje pa različna stališča.

7.

V Sloveniji na vsakem koraku vidimo stvari in znamenja, ki povedo, da tu prevladuje krščanska vera. Najdemo jih v naseljih, ob cestah in na domovih slovenskih državljanov. Na fotografijah je nekaj teh stvari in znamenj. Pod tiste stvari, ki jih prepoznaš, napiši besede, s katerimi jih poimenujemo.

Skupaj preverite, kateri odgovori so pravilni.

8.

Ali so v bližini tvojega doma kraji (naselja, vzpetine), katerih imena se začnejo z besedama ‚Sveti/-a' in ‚Šent' ali pa z okrajšavama ‚Sv.' in ‚Št.'. Napiši te kraje.

Kaj pomeni beseda ‚šent'?

V teh poimenovanjih besedama ‚Sveti/-a' in ‚Šent' sledi lastno moško ali žensko ime, na primer Sveti Jurij. Kdo so bile osebe, poimenovane s temi lastnimi imeni (na primer Jurij)?

Če ne znaš odgovoriti na to vprašanje, poglej v leksikone ali pa poišči odgovor na spletu.

9.

Na risbi so trije možje, ki na Slovenskem obdarujejo otroke. Napiši njihova imena.

Dva obdarujeta otroke v času dveh verskih praznikov. Katerih? Katera dva?

Skupaj ugotovite, kateri odgovori so pravilni.

10.

Države v svoj najvišji zakon – ustavo – zapišejo tiste najpomembnejše ideje in vrednote, ki so skupne vsem državljanom. Preberite začetne stavke iz irske, francoske in slovenske ustave.

‚Mi, irsko ljudstvo, razglašamo to ustavo v imenu Svete Trojice in v pokorni zavezanosti božjemu sinu Jezusu Kristusu …' … , Država priznava, da spoštovanje javnega čaščenja izvira iz vsemogočnega Boga. Država bo častila njegovo ime; spoštovala in povzdigovala vero.'

‚Francosko ljudstvo svečano razglaša svojo zavezanost človekovim pravicam in načelom nacionalne **suverenosti*** *…'*

‚Izhajajoč iz … temeljnih človekovih pravic in svoboščin, temeljne in trajne **pravice** *slovenskega naroda do* **samoodločbe**** *… sprejema Skupščina Republike Slovenije Ustavo Republike Slovenije.' …*

V teh treh odlomkih podčrtajte besede, ki izražajo ideje in prepričanja, v imenu katerih so svoje države ustanovili Irci, Francozi in Slovenci.

Dve ustavi sta si po teh uvodnih stavkih podobni, ena pa je precej drugačna. Kateri dve sta si podobni?

V slovenski ustavi je zapisano:

> 7. člen
>
> Država in verske skupnosti so ločene.

Kaj pomeni ta stavek (Označi pravilni odgovor.)?

- Verski prazniki v Republiki Sloveniji ne morejo biti dela prosti dnevi.
- Okoli vseh cerkva in verskih ustanov drugih religij je treba postaviti ograjo.
- Ljudje, ki pripadajo kateri koli religiji, se v Sloveniji ne smejo ukvarjati s politiko.
- Verske ustanove odločajo o verskih zadevah, državna oblast pa ureja skupne zadeve vseh državljanov.

Pogovorite se o odgovorih.

Besednjak

***Suverenost** - samostojnost, neodvisnost.

****Pravica do samoodločbe** - pravica naroda, da sam odloči, v kateri in kakšni državi bo živel.

11.

To cerkev bi bilo treba obnoviti. Kdo naj prispeva denar za njeno obnovo? (Označiš lahko enega ali več odgovorov.)

- prebivalci kraja, v katerem stoji cerkev
- katoliška cerkev
- slovenska država (denar vseh davkoplačevalcev)

Zakaj tako misliš?

Poskusite priti do enotnega stališča.

12.

Iz Ustave Republike Slovenije:

> 7. člen
>
> Verske skupnosti so enakopravne; njihovo delovanje je svobodno

V nekem slovenskem mestu živi dva tisoč državljanov Republike Slovenije, ki pripadajo muslimanski veri. Želijo zgraditi džamijo. Imajo pravico do tega?

da ne

Zakaj tako mislite?

Če da, kdo bi moral prispevati denar za gradnjo?

Zakaj tako mislite?

Pogovorite se o morebitnih razlikah med vašimi stališči.

13.

Med verujočimi in neverujočimi državljani lahko nastanejo spori, če se njihove potrebe zelo razlikujejo. Preberite tole pismo, ki ga je neki bralec poslal časopisu v objavo.

Moteče zvonenje

Od rojstva živim v vasi Černivci. Cerkev je v sredi vasi. Sam nisem veren, spoštujem pa vse verne ljudi. Pred kratkim so za cerkev nabavili večje zvonove, ki zvenijo zelo močno. Spat hodim ob osmih. Že ob devetih me močno zvonjenje zbudi. Pisal sem župniku pa mi ni odgovoril. Javno pozivam Cerkev, naj v Černivcih nekaj ukrene.

Andrej Blažon

Napiši kako naj bi rešili ta problem?

Skupaj poskušajte najti rešitev, ki bi bila sprejemljiva tako za Cerkev kot za pisca pisma.

14.

Verujoči in neverujoči državljani Slovenije sodelujejo pri mnogih dejavnostih. Napiši svoje mnenje o naslednjih vprašanjih.

Nekatere vrtce je ustanovila katoliška cerkev. Denar za njihovo delovanje prispeva tudi država; vrtci torej dobijo tudi denar vseh, ki plačujejo davke, tudi denar neverujočih. Ali naj bi ti vrtci vseeno sprejemali samo otroke verujočih staršev?

da ne

Zakaj tako mislite?

Karitas je dobrodelna organizacija, ki je povezana s katoliško cerkvijo. Ali naj bi pomagala samo verujočim?

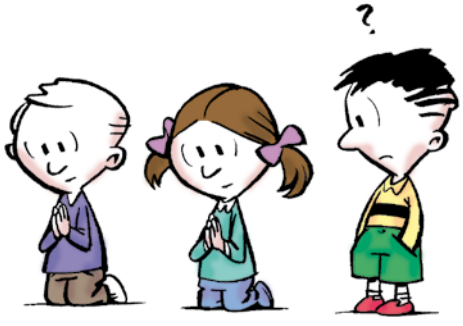

da ne

Zakaj tako mislite?

V pogovoru skušajte priti do skupnih stališč.

Poenostavljen zapis človekovih pravic

1. Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enake pravice.
2. Ljudje so med seboj enaki ne glede na barvo kože, spol, narodnost, vero ali prepričanje.
3. Vsakdo ima pravico do življenja, prostosti in osebne varnosti.
4. Z nikomer se ne sme ravnati kot s sužnjem.
5. Nikogar se ne sme mučiti ali poniževati.
6. Vsakdo ima pravico, da se mu prizna sposobnost in odgovornost.
7. Vsakdo ima pravico, da ga sodniki obravnavajo enako kot vse druge ljudi.
8. Vsakdo ima pravico, da ga zaščitijo predstavniki države in sodišč, če je ogrožen.
9. Nikogar se ne sme brez razloga zapreti ali izgnati.
10. Vsakdo ima pravico, da se mu sodi javno in pravično.
11. Vsakdo ima pravico, da velja za nedolžnega, vse dokler mu na sodišču ne dokažejo krivde.
12. Nihče se ne sme vmešavati v človekovo zasebno življenje in v njegovo družino. Nihče ne sme vstopati v njegovo stanovanje.
13. Vsakdo lahko potuje in stanuje, kjer želi.
14. Vsakdo ima pravico do zatočišča v drugi državi, če ga v njegovi državi preganjajo.
15. Vsakdo ima pravico do državljanstva in pravico, da spremeni državljanstvo, če to želi.
16. Vsakdo ima pravico, da se poroči in ima družino.
17. Vsakdo ima lahko premoženje. Tega mu nihče ne sme vzeti.
18. Vsakdo si lahko izbere prepričanje in vero.
19. Vsakdo ima pravico, da pove svoje mnenje in da daje ter sprejema informacije.

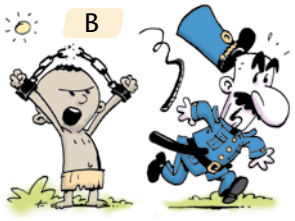

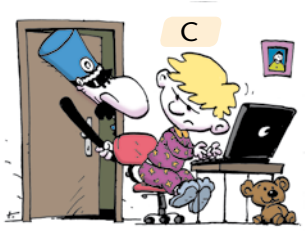

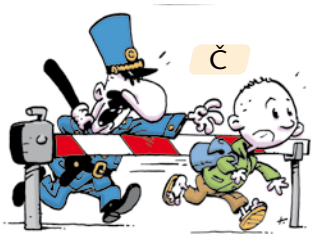

20. Vsakdo se lahko združuje z drugimi in udeležuje mirnih zborovanj. Nikogar se ne sme prisiliti, da se včlani v kakšno društvo.

21. Vsakdo ima pravico, da sodeluje pri izbiranju tistih, ki vodijo državo, in da tudi sam sodeluje pri urejanju skupnih zadev ter vodenju države.

22. Družba mora vsakogar ščititi pred pomanjkanjem, vsakomur mora tudi pomagati, da razvije svoje sposobnosti.

23. Vsakdo ima pravico do dela in do plačila, ki mora biti pravično in enako za vse, ki opravljajo enako delo. Vsakdo se lahko včlani v sindikat.

24. Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa.

25. Vsakdo ima pravico do dostojnega življenjskega standarda in do pomoči v težavah, zdravstvenih in drugačnih. Posebej morajo biti zaščiteni vsi otroci.

26. Vsakdo ima pravico, da se šola. Starši imajo prvo pravico, da izbirajo šole za svoje otroke.

27. Vsakdo ima pravico, da sodeluje v razvoju kulture in znanosti ter ima od njiju korist.

28. Države morajo biti urejene tako, da lahko državljani uresničujejo pravice, ki so navedene v tej deklaraciji.

29. Vsakdo mora skrbeti, da skupnost in on sam spoštujeta pravice ter blaginjo vseh ljudi.

30. Teh pravic ne sme nihče nikomur vzeti.

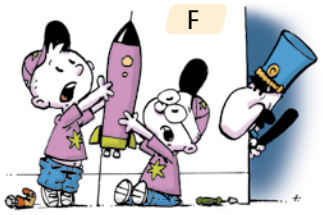

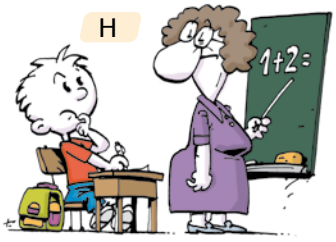

Izviren, precej bolj zapleten zapis najdete v Splošni deklaraciji človekovih pravic, ki jo je leta 1948 sprejela Generalna skupščina OZN.

Vir: Republika Slovenija Varuh človekovih pravic; http://www.varuh-rs.si/index.php?id=102; dostopno 17.08.2011

Tolmačenje rezultatov naloge številka 5, s strani 56, poglavje Slovenija je utemeljena na človekovih pravicah

Rešitve pod *A* štejejo dve točki, rešitve pod *B* pa po eno točko. Vsaka skupina s seštevanjem točk pride do končne vsote točk. Rezultati pomenijo naslednje:

- Od 12 do 15 točk: Vaše odločitve prispevajo k temu, da velik del skupine brez večjih težav in trpljenja pravočasno prispe do reševalne postaje. Vendar nekatere člane skupine na poti morda za vedno izgubite. Kršite pravice posameznikov (človekove pravice).
- Od 16 do 19 točk: Z vašimi odločitvami skušate skupino hitro pripeljati do cilja. Pri tem delno upoštevate potrebe in pravice posameznikov, nekatere njihove potrebe ali pravice pa tudi kršite. Člani skupine so zadovoljni, da so se rešili, vendar so precej izčrpani, premraženi, lačni, nekateri pa so tudi užaljeni.
- Od 20 do 24 točk: Pri odločanju upoštevate potrebe in pravice posameznikov, zanemarite pa skupni cilj skupine. Zato morda sploh ne pridete do cilja. Če pa pridete, ste sestradani, povsem izčrpani zaradi pomanjkanja vode in sprti med seboj.

Odgovori *B* pomenijo kršitev človekovih pravic, ki jih najdete na strani 73 in 74 pod zaporednimi številkami 3, 6, 7, 10, 11, 12, 17, 19, 22, 24, 25.

Konvencija o otrokovih pravicah – povzetek

1. Otroci imajo pravico biti s svojimi družinami ali s tistimi, ki bodo najbolje skrbeli za njih.
2. Otroci imajo pravico do zadostne količine hrane in do čiste vode.
3. Otroci imajo pravico do ustrezne življenjske ravni.
4. Otroci imajo pravico do zdravstvenega varstva.
5. Otroci s posebnimi potrebami imajo pravico do posebne skrbi in do usposabljanja.
6. Otroci imajo pravico do igre.
7. Otroci imajo pravico do brezplačnega izobraževanja.
8. Otroci imajo pravico do varnosti in do zaščite pred poškodbami in zanemarjanjem.
9. Otroci ne smejo biti poceni delovna sila ali vojaki.
10. Otrokom mora biti dovoljeno govoriti njihov materni jezik in izražati njihovo lastno vero in kulturo.
11. Otroci imajo pravico do izražanja lastnega mnenja in do druženja ter izmenjevanja mnenj.

Besedilo: UNICEF (povzeto po Amnesty International)

ISBN 978-961-6348-84-3

10,92 €

2015